

**האם
נמצאה
התכלת
???**

עצה טובה

אין כדאי ללכת לשאול מורה הוראה שבקי ברוב העניינים שבש"ס, אבל לא למד מימיו את הגמ' והמקורות הבסיסים על החלזון התכלת - וזיהו התכלת.

כי הוא עלול לטעות ולדון ולהתפלפל בשאלת התכלת "בהשקפה" בלבד, ובלי לדעת את הגמרות הבסיסיות ביותר וכן את הראשונים והאחרונים, וכן אינו יודע את העובדות שנמצאו.

והרי זה דומה, למי שדיין בהלכות ממונות, ולא למד אף פעם את הגמרות של דיני ממונות, וכן לא למד את הטור ושו"ע חו"מ מעולם, ולא מעוניין לשמוע את המציאות והטענות והעדויות, מפי בעלי הדין, אלא רק לדון "בהשקפה" מי חייב ומי פטור.

הייתי לאחרונה ממש אצל כמה מגדולי הדור, ונדהמתי לראות שזה להם פעם ראשונה ששמעו מזה.

ואצל א' מגדולי הדור מהישישים ואמר לי שאין לו כח טכני אפילו לשמוע ראשי פרקים.

ואצל א' מגדולי הדור מהצעירים שבדק את כל הספר ושיבחוהו מאד ואמר לי שצריך לשאול את הזקנים...

(ח"ו אין בכוונתי להשמיץ שום אדם, וק"ו ת"ח).

אפשר לצלם ולהדפיס ללא רשות

הערות והארות בענייני הספר,

ניתן לפנות למשפחת ראם טל' 03-6771670

הסכמה

זכיתי להיכנס אצל אחד מגדולי הדור, מגדולי
הפוסקים בדורינו,

מרן הגאון ר' משה שאול קליין שליט"א

ודיברתי עמו באריכות בכל עיקרי הספר הזה.

וכשסיימתי שאלני האם יש לספר הסכמה? וענית
שלצערי - לא.

**ואמר לי, וחזר ואמר לי, שלדעתו אין הספר הזה
צריך הסכמה היות וכולו מבוסס על גמרות
וחז"ל... [והשארתני את הספר בידי].**

ובאתי שוב לאחר כמה חודשים והתיר לי לפרסם
בספר את דעתו הנ"ל.

"וברוך המקום שנתן עולמו לשומרים"

בס"ד

הקדמה:

שאלות מרכזיות בעניין התכלת !!!

- [1] מה הפירוש של המילה "חלזון"
 - [2] האם ידוע לנו מחז"ל שיש הרבה סוגי חלזונות "שצובעים תכלת?"
 - [3] ואם כן יש, האם הם כשרים או לא?
 - [4] מהו קלא אילן? וכמה הוא דומה לתכלת. והאם הפרפירא מורקס דומה לקלא אילן.
 - [5] האם ידוע לנו בחז"ל ובראשונים "שם - הפרטי" של הבגד שהיה צבוע בתכלת?.
 - [6] האם התכלת היה משהו יהודי בלבד, ומיועדת אך ורק למצוות ציצית וכיו"ב?
- או שהתכלת שימשה בעיקר את הגויים.
- ואם שימשה גם את הגויים, אז לצורך מה שימשה התכלת את הגויים?

[7] האם החלזון היה משהו קטן ושולי, והרי זה כמו לנסות למצוא מחט בערימה של שחת, או שזה היה משהו ענק, ומפורסם בכל העולם?

[8] היכן בדיוק היה המקום בארץ ישראל, סמוך לים, ששם צדו את החלזון של התכלת. והאם יכול להיות שהוא היה בכלל ניצוד בכנרת?.

[9] האם נמצאו בחפירות הארכיאולוגיות ממצאים ארכיאולוגיים ענקיים של החלזון הזה, באזור הנ"ל?

[10] האם יש סימנים בחז"ל היאך היה נראה גופו וצורתו של החלזון?

והאם יש סימנים מרכזיים בחז"ל, שכן ניתן לבדקם כיום?

[11] הרחבה בנושא "דמיו יקרים"

[12] האם ידוע לנו בחז"ל ובראשונים, מדוע נפסק מאתנו התכלת,

[13] איזה טעות נוספת הייתה, שיכלה לגרום לזה, שעד ימינו לא גילו את התכלת?.

[14] האם התכלת נגנזה היום, כמו שלכא' משמע במדרש וא"כ האם זה אומר שא"א לקיימה היום?

וכן האם גם בספרי משמע כמו המדרש. וכן מה דעתו של "האור החיים" הקדוש.

[15] האם יכול להיות שבעוד עשרים שנה ימצאו עוד חלזון אחר, שייטענו עליו שהוא התכלת האמיתי.

[16] האם יתכן שהחלזון הוא מה שמצא האדמו"ר מרדז'ין, או הרב הרצוג זצ"ל.

[17] האם העובדה שהייתה פעם שטעו בזיהוי התכלת לדג דיונון. היא סיבה מספקת שלא כדאי לנסות שוב להצביע על התכלת.

[18] האם העובדה שלחלזון שמוציא ארגמן היה נקרא ג"כ פרפורה, זה קושיא על הזיהוי של הפרפורה שהוא התכלת?

או שזה דווקא ראיה, שהרי מה שיש לפנינו מוציא גם תכלת וגם ארגמן.

[19] האם ידוע לנו מאיזה חומר-גלם היה עשוי "בגדי המלכות" שנקראו בחז"ל פורפירא.

[20] ולענ"ד השאלה הכי גדולה היא, האם ייתכן שהיה חוץ מהתכלת האמתית, חלזון נוסף שיוצא ממנו גם צבע תכלת (וגם ארגמן) ושהיה מפורסם מאד בכל העולם העתיק, ושהיה נפוץ במיוחד באיזור של התכלת של ישראל, מצור ועד חיפה, ובכל הגמ' והחזלי"ם והראשונים והפוסקים לא הוזכר רמז לדבר זה. וכן לא ידוע לנו כלל למעשה, מה דינו של הצבע התכלת הזה האם הוא כשר או פסול? ואם הוא פסול מדוע לא הזהירו כלל מפניו?.

ולא עוד אלא שכל מקום בחז"ל ובראשונים שדיברו וסיפרו על עשיית ודיני התכלת, אמרו בסתם "חלזון" כמו שמדברים על הדברים הכי מפורסמים, כגון השמש והירח.

[21] האם כשאפשר ללבוש תכלת ולא לובשים, אז רק מפסידים את קיום המצווה לכתחילה? או שהוא מבטל מצוות עשה של תכלת כל רגע ורגע, אע"פ שמצוות עשה של ציצית וודאי מקיים.

"שש אנכי על אמרתך כמועצא שלל רב"

מראה התכלת

תכלת – מחלזון

שם החלזון: פרפירא – מורקס

ובו מובא

- עיקרי הדברים 9
- עיקרי המקורות 15
- בתנ"ך ובגמ' המפוזרים שבש"ס. ובראשונים ובאחרונים,
עם הערות. וכן להבדיל- גם בעובדות המציאותיות.
- החידוש שבחלזון הפרפורא 31
- הסבר: מדוע נפסקה התכלת 33
- כיצד נשקול את משקל הראיות 35
- שקולה מצווה זו כנגד כל המצוות כולן 41
- בסימני חז"ל 43
- סיכום בעניין מניין החוטין 49
- הקושיות: על התכלת הפרפורא 55
- תשובות: יש להשיב. 57,55
- האם התכלת נגנזה??? והאם מצוות התכלת
בכלל נוהגת בזה"ז??? 60
- בגודל החיוב של מ"ע של התכלת 67
- האם אנחנו מקיימים מצוות – רק אם יש
עליהם מסורת, ... האם אנחנו מסופקים –
מהו הגוון של השמים והים, ... והאם אנחנו
מסופקים מהו הסממנים? 69
- סיכום הדברים 74
- עדות אישית 81
- תמונות – בסוף הספר 85

וזאת למודעי שאין הדברים והראיות שבספר זה דקים וקלושים מאד, שצריך חכמה מרובה ואבחנה דקה מן הדקה, כדי לדעת ולברר האמת.

ולכן אין יכול האדם לפטור את עצמו שאין לו זמן ללמוד את הסוגיא ולהכריע בין המחייבים והשוללים.

אלא הדברים ברורים כשמש, ומספיק דעת מועטת [אבל ישרה] כצרור וזורקו - אגוז ונוטלו, ודי בכשעה או שתיים לימוד, של המקורות המרכזיים, להיווכח בזה.

(אע"פ שאני עמלתי בעניין זיהו התכלת, אין ספור שעות)

הרבה מהספר מבוסס רק על
חלק מהמקורות שהובאו בספר
"משיכיר" ובעלון החשוב מצות
התכלת בזמנינו, אבל יש שם עוד
הרבה הוכחות יעו"ש.

נ.ב. ספר זה מתייחס אך ורק
למצוות תכלת, ולא למצוות
הארגמן שבמקדש.

עיקרי הדברים

למעלה מעשר ראיות
שכל אחת מהם לבדה
 היא למעשה הוכחה גמורה,
 שהפרפורא – מורקס שבידינו,
 הוא התכלת האמיתית.
 וק"ו שיש את כל הראיות יחד.

וגם אם טעינו, והיא לא התכלת, ואין בה קיום מצוות
 התכלת, הרי זה לא גרע מקלא אילן, שמבואר להדיא בגמ'
 (מנחות מ.) שיצאנו יד"ח של ציצית, "דלא יהיה אלא
 לבן".

יוכיח שהצבע של התכלת הוא - כמו הים - מראה הרקיע
 - אבן ספיר.
 ואם נמצא חלזון שמוציא בדיוק את הצבע הזה, הרי מאד
 יתכן שזה הוא זה.

יוכיח שהפירוש של המילה בחז"ל חלזון - הוא חלזון -
 כמו שנקרא היום בעברית, וכן נקרא שבלול - וכן נקרא
 שנעק באידיש, - (ובערבית - חלזום, ובצרפתית - לימצה)
 והיא תולעת, שמקורה בים, וניצודה מהים, ושיש לה
 נרתיק, דהיינו צדף ושבלול.

יוכיח מהתוספתא שאין תנאי נוסף בחלזון, דאיתא התם "תכלת אין כשרה אלא מן החלזון, שלא מן החלזון פסולה".

יוכיח שקלא אילן הוא - מין ידוע מהצומח, שנקרא בלע"ז אינדיגו, ובערבית ניל, שידוע ומוכר עד היום.

יוכיח מחז"ל שהזיוף היחידי לתכלת, הוא רק קלא אילן שהוא מהצומח, ואין עוד שום חלזון אחר שמוציא תכלת, שפסול למצות התכלת.

ולפי זה יוצא דין פשוט, שכל שנמצא חלזון - שבלול שמוציא תכלת כרקיע ים ספיר, הוא בוודאי כשר לתכלת.

יוכיח היות שחז"ל דימו מאד, תכלת הכשרה - לקלא אילן הפסולה, והרי לפנינו במציאות עובדה, שהפרפורא מורקס הרי היא ממש דומה לקלא אילן- האינדיגו, אפילו בהרכב המלוקולות.

יוכיח מחז"ל והראשונים, וממוסף הערוך, שלסוג הבגד שצבעו בו בחלזון שמוציא את התכלת, היה נקרא בחז"ל פרפירא, וכן בלשון הגויים פרפורא, ופורפירא, וכן בחוות יאיר שגם החלזון עצמו נקרא פורפר.

עד היום החלזון נקרא פרפירא ביון.

יוכיח מהתנ"ך וחז"ל, שהתכלת שלנו למצווה, היא זו שהייתה משמשת את הגויים הרבה, "לבגדי מלכות" שלהם.

יוכיח מחז"ל שמקום צידת החלזון התכלת, היה בארץ ישראל מסולמא של צור - עד חיפה, וכנגד חלקו של זבולון ושהיה ממנה פרנסה משמעותית.

יוכיח מחז"ל שהסיבה שנפסקה התכלת, הייתה בגלל "גזירת מלכות"

יוכיח מחז"ל שהחלזון היה דבר מפורסם בכל העולם.

יוכיח מחז"ל שהחלזון היה דמיו יקרים.

יוכיח מחז"ל שהחלזון היה צבעו עמיד מאד, וצבעו היה יותר עמיד - מאשר קלא אילן, שהוא גם היה צבע עמיד.

יוכיח מחז"ל שכדאי להוציא את צבעו בעודו חי, כדי שיהיה צבע יפה.

יוכיח מחז"ל שהיה לחלזון דרך צידה מיוחדת.

ולהבדיל אלפי הבדלות.

מובא שחכמי הגויים הנ"ל,

כל המקורות של הגויים מובאים בהרחבה בספר החשוב
"משיכיר"

שמספרים בהרחבה על הפרפורה, על דרך ציידתו
 המיוחדת.

וכן כתבו שצריך להוציא את צבעו דווקא כשהוא חי.

וכן על דמיו היקרים מזהב.

וכן על סגולתו המיוחדת, היוקרתית, שלכן התגאו המלכים
 בה מאד, שצבעו לא מתקלקל במים ובשמש.

וזה סימן שבקל אפשר לבדוק היום

ויש מהתרגומים שלהם "בתרגום השבעים", על התורה
 הקדושה, שתרגמו על הפסוק כליל תכלת: כולו פרפורה.

מובא מהמציאות - שיש היום את ספרי חוקי רומא
 עתיקים מאד, גלויים לכל שהייתה "גזירת מלכות" על
 הפרפורה, שכל מי שיצבע בה [בכמה מהגוונים שלה, וביניהם
 יקניטון - תכלת] "חוץ מהמלכות" דמו בראשו, ושלא יוכל
 לטעון שהוא לא ידע מהגזירה. [נוסח החוק - ותרגומו
 מובא בסוף].

מצאו ג' בגדי תכלת עתיקים מאד, בשלושה מקומות שונים בעולם, ובבדיקת מעבדה של חומרי גלם, נמצא שהם נצבעו מהפרפורא - מורקס.

במעבדות: הבדיקות האלו הם אמינות ביותר, כמו טביעות אצבע, ומשתמשים בה כיום כל גופי הכשרויות. [תמונה בסוף הספר].

נמצא - במציאות שיש בכל האזור הזה, מצבורי ענק של מיליוני הקונכיות, שנשארו מבתי הצביעה העתיקים, שהם מהחלזון הפרפורא הנ"ל, ולא נמצאו קונכיות של חלזון אחר. [תמונה בסוף הספר].

מובא מכמה כתבי חכמי אומות העולם, וביניהם אריסטו שהיו בזמן הבית ולאחריו, שמספרים כמסיח לפי תומם, על הצביעה הענקית באזור צור שהיו שם וראו, מהחלזון הפרפורא הנ"ל, בכמה גוונים, וביניהם תכלת.

(ואינם מספרים על עוד שום חלזון, אע"פ שהם צבעו כאמור לעיל לבגדי מלכות, גם בתכלת שלנו)

יוכיח שאם אפשר להשים תכלת ולא שם, הריהו מבטל מצות עשה דתכלת, כל רגע ורגע, אע"ג שמקיים מצות ציצית.

**יוכיח מכל הראשונים שמצוות תכלת נוהגת גם בזה"ז, ורק
נאבדה מאתנו.**

קידושין דף מ. ת"ר לעולם יראה אדם את
עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי וכו' ר'
אלעזר ברבי שמעון אומר וכו' עשה מצוה
אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם
כולו לכף זכות.

עבר עבירה אחת אוי לו, שהכריע את עצמו
ואת כל העולם לכף חובה.

מצוות התכלת – תלויה ועומדת. ותלויה –
בכל אחד ואחד מאיתנו...

עיקרי המקורות

"ציטוטים מרכזיים"

מהו הצבע שנדרש

[1] מנחות דף מג: תניא היה רבי מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל צבעונין, מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד, שנאמר "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר."

דווקא מחלזון

[2] מנחות דף מד. ת"ר חלזון זה גופו דומה לים וברייתו דומה לדג ועולה אחד לשבעים שנה ובדמו צובעין תכלת, לפיכך דמיו יקרים.

[3] בתוספתא במנחות פרק ט' משנה ו' (גבי בגדי כהונה) איתא,

הערות

מקור [1] נמצא לפנינו כיום חלזון הפרפירא מורקס, שהוא חי בטבע ובים שצובע גם תכלת, ומוציא בדיוק את הצבע שאנחנו מחפשים, שהוא מוגדר מאד בחז"ל כים וכרקיע וכספיר.

מקור [2] ומקור [3] מצינו שחייב להיות הצבע דווקא מחלזון שעולה מן הים.

הרי נשלל מכאן כל הצבעים והבעלי חיים האחרים שביבשה, וגם נשלל כל הבעלי חיים שבים, (99%) שאינם ממשפחת החלזון.

וגם בתוך משפחת החלזונות נוריד כל מה שלא יכולים לצבוע ממנו צבע שדומה לים כאמור לעיל.

וז"ל תכלת אינה כשרה אלא מן החלזון שלא מן החלזון פסולה. ע"כ.

מהו חלזון

[4] רש"י בסנהדרין דף צא. חלזון, תולעת שיוצא מן הים אחד לשבעים שנה וצובעין בדמו תכלת וכו'.

הערות

ועוד הרי נוכיח בעזה"י שאין עוד חלזון אחר שפסול רק קלא אילן שהוא מהצומח, א"כ הרי כבר בזה יש לנו הוכחה של 100%.
ושדמיו יקרים: אחד הדברים הכי מפורסמים בחז"ל על התכלת, ומהם מוכח מאד על החלזון הפרפורה, שידוע לנו שהיה יקר ביותר, ולכן שימש לבגדי המלכים.

ועולה אחת לשבעים שנה: זה הסיבה מדוע הוא יקר, דע, שכל דבר יקר מאד, חייב להיות נדיר מאד, ואינו מצוי כפי הצורך. פשוט בסברא, וארחיב בזה בעזה"י במסגרת סימני חז"ל והקושיות והתשובות.

ועולה: מה שעולה מן הים, ונפלט לכוון החוף ונתקעים שם אבל עדיין צריך לצודם, הם בדרך כלל החלזונות, (שמעתי שנמצאים בים בדרך כלל בעומק כמטר וחצי, וצריך צוללנים ללכדם)

מקור 3] ראיה מרכזית, שאין בחז"ל חלזון פסול. או שכל החלזונות כשרים, או שהיה ידוע בזמנם (ובזמנינו) רק על החלזון האחד שצובע תכלת. (ושם בתוספתא מוכח שכוונתה לדקדק מאד. כמו שכתבה בהמשך, שני תולעת אינה כשרה אלא תולעת שבהרים הביא שלא מן התולעת שבהרים פסולה וכן שם בהרבה דוגמאות).

מקור 4] ראיה מפורשת למילה חלזון, שהיא תולעת ויש לה נרתיק, והיא שבלול, כמו שנקרא היום בעברית. וכ"כ הר"ש והראב"ד (בתורת כהנים ר"פ מצורע) שחלזון התכלת הוא תולעת. ויש לה גוף אטום — כחלזונות שבאשפתות.

ורש"י בע"ז כח: תרגם חלזון: לצרפתית "לימצ" (ועיינו בהגהות בגמ' החדשות שם, שפירשו שזה שבלול)

וכן רש"י בחומש פרשת אמור פרק כ"א פסוק כ' "חלזון שהוא דומה לתולעת".

וכן ברש"י בשבת עז: תרגם שבלול: לימצ"א, ובהגהות הב"ח שם שקורין שנעק בל"א.

וכן ברבינו גרשום בכורות לח: "חלזון קורין בלע"ז לימצ".

ובערוך בערך חלזון (בסוגריים מובא שנעקע שזה באידיש חלזון, וכן מוכיח בתפארת ישראל, מהירושלמי שדן האם יש לחלזון גידים ועצמות או לא? ש"מ שזה שבלול, כי אם זה היה דג רגיל ששט במים, אז היה פשיטא שיש לו גידים ועצמות) (א"ה: כמו שבעברית - חלזון - שבלול - ובערבית - חלזום - ובצרפתית - לימצא ובאידיש שנעק)

ומביא הערוך (פסיקתא דר' כהנא, וכן איתא נמי במד"ר דברים ז' יא', על הפסוק "שמלתך לא בלתה מעליך") ולא היו גדילין? (איך היה הבגדים טובים להם מה שלבשו כשהיו קטנים, הרי אח"כ גדלו?) אמר להן חלזון הזה כל זמן שהוא גדל, נרתיקו גדל עמו. ובהמשך בערוך: חלזון: יוגבים אלו צידי חלזון מסולמא של צור ועד חיפה (שבת כו.) ת"ר הצד חלזון והפוצעו אינו חייב אלא אחת (שבת עה.) אמרו לו חייך כולן צריכים לך על ידי חלזון (מגילה ו.) ת"ר חלזון זה גופו דומה לים, וברייתו דומה לדג, ועולה אחת לשבעים שנה, ומדמו צובעין תכלת, לפיכך דמיו יקרים, (מנחות מד.) [ושם במוסף הערוך א"ב: גם זה נרתיקו גדל עמו].

הערות

ומשמע בערוך שכל המקומות שמופיעים בחז"ל על צביעה בחלזון, הוא מאותו חלזון התכלת. מסולמא של צור ועד חיפה.

וכן כתב הריטב"א בהדיא בשבת עה. בשם הרא"ה והרמב"ן על חלזון התכלת, "דשאני חלזון שאינו בעל איברים אלא גוף אטום כחלזונות שבאשפות".

מה הוא הזיוף של חלזון התכלת – קלא אילן

[5] גמ' ב"מ דף סא: למה לי דכתב רחמנא יציאת מצרים וכו' יציאת מצרים גבי ציצית וכו'

אני הוא שהבחנתי במצרים בין טיפה של בכור לטפה שאינה של בכור, אני הוא שעתיד ליפרע וכו' וממי שתולה קלא אילן בבגדו, ואומר תכלת הוא.

ובתוס' שם שתולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא, ואע"ג דעובר על מצות ציצית מכל מקום איצטריך קרא לעבור עליו משעת תליה עכ"ל.

האם יש זיוף אחר חוץ מהקלא אילן?

[6] מנחות מג. אמר להו רב אחאי אלא הא לא תכילתא ולא קלא אילן הוא? אלא שמע מינה וכו'

(וכן מבואר שם בגמ' בדף מ. וליבדקוה וברש"י ותוס' שם)

הערות

מקור [5] הדמיון המופלא שמצינו בחז"ל בין התכלת האמתית מהחלזון - לזיוף שהוא הקלא אילן, הוא מוכיח שהם דומים לשני אחין תאומים, וכשנמצא דמיון להפליא בין האינדיגו שהוא הקלא אילן- לפרפורא, נדע לפ"ז שמצאנו.

[מי שיכול ללבוש תכלת, ואינו לובש, הריהו מבטל מצוה. ואינו מדת חסידות גרידא]

מקור [6] מקור מפורש שבזמן חז"ל, לא היה חוץ מחלזון התכלת וקלא אילן אפשרות שלישית של תכלת.

מהו קלא אילן?

[7] הערוך ערך קלא אילן פירש אינדקו
[ובמוסף הערוך: א"ב פירוש בלשון יון, מין צבע שדומה
לתכלת]

וכן בהערוך על הש"ס, שבת תחילת פרק שביעי, פירש
איסטיס אינדקו, ובלשון ערבי ניל, וכו'.

(ובהגהות ר' מיזליש שם, מבאר שעונת הפריחה באביב, ושאינדקו הוא
אינדיגו, שממנו הפיקו את הכחול, ובערבית ניליה)

השם הפרטי של בגד התכלת

[8] הראבי"ה בברכות דף ט: וגרסינן בירושלמי "בין תכלת
לכרתי, בין פורפירין ובין פרפינון" והוא מעיל שקורין
בלע"ז פורפירא ויש שדומה לו קצת.

הערות

וכן מפורש שם בדף מ. בהו"א בגמ' שהטעם שאסור להשים ציצית
תכלת בסדין של פשתן, הוא משום קלא אילן, דהוי שעטנז במקום
שאפשר לקיים שניהם, ומקשה הגמ' שנבדקו ע"י הסממנים לראות
האם זה תכלת או קלא אילן, כדפרש"י ותוס' שם, מוכח מכאן שאין
דבר אחר חוץ מקלא אילן שפסול, ואין שום חלזון אחר שמוציא
תכלת שהוא פסול.

מקור [7] הזיהוי של קלא אילן, עד היום נקרא אינדיגו, (דוגמא: לפני
כמה חודשים פורסם בעיתונות, שמצאו במקום פלוני אינדיגו).

מקור [8] יש פה "שם פרטי" לבגד הצבוע תכלת, שנקרא בירושלמי
פורפירין, והראבי"ה מוסיף שבלע"ז פורפירא, וזה הוכחה מרכזית
מהירושלמי ומהראבי"ה שבגד התכלת נקרא פורפירא בלי שום קשר
לבגד-המלכות.

9] בפרקי דר' אליעזר סוף סימן נ' רבי פנחס אומר מלך מרדכי על כל היהודים שנאמר "ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות" (תכלת וחור) מה המלך לובש פרפירא כך היה מרדכי לובש, מה המלך עטרה בראשו, כך היה מרדכי מעוטר שנאמר "ועטרת זהב גדולה". וכ"כ איתא שם במדרש רבה – אסתר.

ובערך פרפירא מביא הערוך (בשם כמה חז"לים) (בסוגרים מובא באידיש, צבע סגול) אדרת שנער פורפירא בבלאה, למלך שהיה לו פורפירא וכו'.

ובמדרש הגדול (במדבר נשא ד' ה') שכן דרכן של מלכים פורפירא שלהן תכלת.

ברבינו חיים וויטאל בספרו לימודי אצילות ל: מביא בשם האר"י הקדוש פורפירא דמלכא – הנקרא בגד תכלת. (על הקב"ה).

הערות

מקור 9] מקורות מפורטים שלבגד התכלת – של המלכים – נקרא פורפירא, ומאד מסתבר שלכל הגוונים – שיוצאים מהפרפרא נקראים פרפרא – כגון הארגמן.

וכן בחוות יאיר מוסיף שגם החלזון הוא נקרא פורפר.

וכן בתועפות ראם על היראים מצוה ת"א כתב שהחלזון שצובעים בו את התכלת הוא חלזון האדומי פרפור שנעקע.

ומכיוון (שביררתי אישית) שעד היום ביון קוראים לחלזון הזה פרפירא, ומוציא תכלת, אין אנו צריכים שום סימן אחר, שהרי זה סימן מובהק ביותר.

ובמוסף הערוך (שחי לפני יותר מחמש מאות שנה) א"ב: פירוש בלשון יון ורומי בגד תכלת.

(אמר הכותב: ביררתי היטב, גם היום החלזון הנ"ל נקרא ביון פרפירא)

[10] בעל החוות יאיר בספרו מקור חיים סימן יח' סעיף ב', וז"ל בחידושים כתבתי דם חלזון שבו צובעין תכלת, אינה בלו"א, רק צבע פורפר שנעשה מדם דג שנקרא הדג פורפר. עכ"ל.

מאיזה "חומר גלם" נעשה הפרפורא

איתא במדרש שוחר טוב (תהילים כב) וכ"כ בילקוט שמעוני כתיב "ואנכי תולעת ולא איש" אמר ר' יהושע בן לוי אני הוא שהלבשתיך פורפירא על הים – ולא איש אחר בעולם.

הערות

מקור [10] א"כ יש לנו את אחד מגדולי האחרונים, שפסק בהדיא על הפרפורא שהוא התכלת, וראוי לסמוך עליו. ובמיוחד שאין עליו מי שחולק בזה. וארחיב בזה לקמן "בדברי הסבר פשוטים".

אע"פ שבוודאי צריך תכלת ולא סגול כאמור.

סגול הוא צבע כחול - ואדום המעורבים יחד.

וא"כ העובדה שהחלזון שהיה ידוע בעולם שמוציא סגול ונקרא פרפירא, [וגם הוציאו ממנו תכלת כמבואר בספריהם לרוב] והוא גם מוציא במציאות בעינינו תכלת, וגם התכלת שאנו מחפשים נקרא פרפירא - הוא ראייה מוכחת שהוא אותו החלזון.

מכאן מוכח שבגד המלכות שנקרא פורפירא נעשה מתולעת ולא כל בגדי המלכות נקראים כן אלא רק הבגד החשוב שנעשה מתולעת בלבד.

מקום צידת החלזון בארץ ובלבנון

[11] גמ' שבת דף כו. וז"ל "ומדלת הארץ השאיר נבזראדן רב טבחים לכורמים וליוגבים" (ירמיהו נב) כורמים תני רב יוסף אלו מלקטי אפרסמון מעין גדי ועד רמתא, יוגבים אלו צידי חלזון מסולמות של צור ועד חיפה".

הערות

מקור [11] [12] [13] ברור שאת התכלת שלנו, צדו בארץ ישראל מצור ועד חיפה, וכמו שכתוב ביונתן בן עוזיאל דקאי על התכלת, ובימא רבא שזה ים התיכון, וכן הוא בספרי שם, והיא הייתה כנגד חלקו של זבולון. "ולזבולון אמר וגו' ושפוני טמוני חול" וזה הפיצוי למה שאין לה שדות וכרמים, וצריכה פרגמטיא כי דמיו מרובין, וכדכתיב בזבולון וירכתו על צידון.

וכן מפורש בהדיא ברש"י בשבת שמייירי בחלזון התכלת, וכן משמע מהערוך לעיל, שחיבר את כל הגמ' שמדברות על הצביעה בחלזון, לחלזון התכלת שבמנחות. [מובא במקור 4]

וכן מפורש ברש"י שבחלזון הזה, היה צריך נבזראדן להשתמש בו ללבושי מלכות.

וכן מוכח מהגמ' שהרי נבזראדן לא לבש ציצית.

וכן משמע מזה שהיה צריך להשאיר את הציידים המיוחדים לזה, היות וזה לא צידה רגילה של דגים ברשתות רגילים, אלא מקצוע מיוחד של צידת החלזונות, שצריך תחכום רב, כיון שהם שוקעים בגלל כובדם על החול.

ומזה כמובן יש ראיה נוספת, ממה שנדרש מ"שפוני טמוני חול" שקאי על "חלזון", שחלזון הוא שבלול, שדרכו להיטמן בחול בגלל כבדו, וכן מפורש בהדיא במדרש לקח טוב, פסיקתא זעירא דברים ל"ג י"ד.

מקור [11] ולכא' היה משמע מהגמ' בשבת, שלא היו צדים אותם רק

וברש"י שם, וז"ל ד"ה וליוגבים: לשון יקבים שעוצרין ופוצעין את החלזון, להוציא דמו, כדאמרן בפרק כלל גדול לקמן, (דף עה. ושם ברש"י עד: מפרש דקאי על התכלת) והניחם נבזראדן ללבושי המלך עכ"ל.

[12] מגילה דף ו. וז"ל וזבולון מתרעם על מדותיו הוה וכו', אמר לו כולן צריכים לך על ידי חלזון שנאמר "הרים הר יקראו ושפוני טמוני חול" תני רב יוסף "ושפוני" זה חלזון, "טמוני" זה טרית, "חול" זה זכוכית לבנה,

אמר לפניו רבונו של עולם מי מודיעני? אמר לו "שם יזבחו זבחי צדק" סימן זה יהיה לך כל הנוטל ממך בלא דמים אינו מועיל בפרקמטיא שלו כלום. עכ"ל.

וברש"י שם ד"ה על ידי חלזון: וז"ל חלזון עולה מן הים להרים, וצובעין בדמו תכלת, ונמכר בדמים יקרים.

הערות

אחד לשבעים שנה, היות ואם הציידים הללו נקראים צידי חלזונות, הרי שהם צדו כבר לפחות פעם אחת, והרי רק בעוד שבעים שנה יהיה הזדמנות נוספת לצוד. ולמה השאירים נבזראדן?. וכן מוכח ממקור 12 שהיה פרנסה קבועה מהחלזון, ולא רק אחת ל-70 שנה. וכן מסתבר שמי שרצה תכלת לא היה צריך לחכות 70 שנה.

וצ"ל בדוחק, שאחת לשבעים שנה היה נחילים גדולים של החלזון. מקור 12 מכאן מוכח שלא יתכן שיש בצפון הארץ מצור ועד חיפה שני חלזונות שונים, אחד שצובעים בו רק תכלת ורק הוא כשר למצוה, וחלזון נוסף שגם היה יקר ביותר אפילו מזהב, ומפורסם שצובעים בו ארגמן, (ובמציאות אפשר לצבוע בו גם תכלת)

והגמ' כשמדברת על פרקמטיא ומסחר, שהרי כתבה גם טרית - טונה, וחול זה זכוכית לבנה, תכתוב בסתמא חלזון, ולא תתייחס מפורש לשניהם, אלא מוכח שזה אותו החלזון.

13] דברים (פרק לג פסוקים יח ויט) "ולזבולון אמר שמח זבולון בצאתך ויששכר באהלך, עמים הר יקראו שם יזבחו זבחי צדק כי שפע ימים יינקו ושפוני טמוני חול"

וביונתן בן עוזיאל שם וז"ל על ספר ימא רבא שרן, ויתפרנקון מן טריתא וחלזונא יאחדון ויצבעון מאדמיה תיכלא לריש גוליתהון וכו'

ובבראשית פרק מט' פסוק יג' "זבולון לחוף ימים ישכון והוא לחוף אניות וירכתו על צידון".

ובבא בתרא דף קכב. זבולון עולה, תחום עכו עולה עמו.

חלזון התכלת של ישראל – הוא אותו החלזון של הגויים

14] דברי הימים ב' פרק ב' וישלח שלמה אל חורם מלך צור לאמר וגו' הנה אני בונה בית לשם ה' אלוקי וגו' ועתה שלח לי איש חכם לעשות בזהב ובכסף ובנחושת ובברזל ובארגון וכרמיל ותכלת ויודע לפתח פתוחים וגו'

ויאמר חורם מלך צור בכתב, וישלח אל שלמה וגו' ועתה שלחתי איש חכם וגו' בן אשה מן בנות דן, ואביו איש צורי, יודע לעשות בזהב ובכסף ובנחושת ובברזל באבנים ובעצים

הערות

מקור 13] מוכיח על מקור 11 שהוא התכלת. וכ"כ בשו"ת הרדב"ז בסימן תרפ"ה וכ"כ התפא"י בפשיטות. וזה פשוט בסברא. שהחוף שבין צידון לעכו בצפון הארץ הוא ג"כ אותו מקום שבין צור לחיפה.

מקור 14] מקור 15] ומקור 16] ברור מאד מהפסוקים שהתכלת של חורם מלך צור, שהיה גוי, הוא אותו התכלת של שלמה המלך שהיה נצרך כשבנה את בית המקדש לפרוכת, ובגדי העבודה בירושלים.

בארגמן בתכלת ובבוץ ובכרמיל וגו' ואנחנו נכרות עצים מן הלבנון וכו' ונביאם לך רפסודות על ים יפו.

**השימוש היוקרתי מאוד בתכלת
וכן – לבגדי מלכות**

[15] ירמיהו (פרק י') כה אמר ה' אל דרך הגויים אל תלמדו וגו' כי חוקות העמים הבל הוא וגו' תכלת וארגמן לבושם מעשה חכמים כולם.

יחזקאל (פרק כג פסוק ו') לבושי תכלת פחות וסגנים בחורי חמד כולם פרשים רוכבי סוסים.

הערות

ובאמת אין צריך לזה בכלל ראיות, כיון שמה שנקרא בתנ"ך "תכלת" בכל מקום הוא שווה, (וכמובן שהוא רק האמיתי מהחלזון ולא קלא אילן - הזיוף) אבל אדם ישר, לא יעלה על דעתו כלל, לומר שמא - אולי, יש שני תכלת, אחד ליהודים, שרק הוא נקרא תכלת, וכשר למצווה, ואחד תכלת אחרת לגויים שאינו כשר למצווה. (אבל כן יש דין, מדיני המצווה, לעשות צביעתה לשמה)

וכן מבואר שהיה בצור מומחים גדולים לתכלת וארגמן, עד ששלמה המלך בקש מהם סיוע לחכמים אשר עמי.

וכן מבואר (המציאות לאלה שמתעקשים) שצור היא נמצאת בלבנון, מצפון לארץ ישראל, על חוף הים, והייתה כלילת יופי, שמתגאה מאד בזה, שיש בה תכלת וארגמן.

וכן נמצא כיום על המטבעות של צור- טבוע צורת החלזון - הפרפורה.

ואין זה קושיא כלל, שמצור ועד חיפה שהיו צדים החלזון בעצמם, הייתה גם רוכלת העמים, ושהיו מביאים בה תכלת וארגמן גם מאיי אלישה, שנמצא בים התיכון כנגדה.

[16] יחזקאל (פרק כז') "ואתה בן אדם שא אל צור קינה, ואמרת לצור היושבת על מבואות ים, רוכלת העמים אל איים רבים, צור את אמרת אני כלילת יופי, בלב ימים גבולך וגו' תכלת וארגמן מאיי אלישה היה מכסך".

[17] בשמות (פרק כח' פסוק ב') ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת"

הערות

בראשית ט' ד' ובני יון אלישה ותרשיש וכן צור על הים, צפונית וסמוכה לעכו, וצפונה ממנה את צידון, והם ערים מפורסמות עד היום הזה. ובתרגום מתרגם איי אלישע – יון.

וכמאמר חז"ל היה מהלך מעכו לכזיב. (בגיטין) ואמרו נמי (בספרי וזאת הברכה) היה מהלך מכזיב לצור.

כיום התכלת הפרפירא מביאים אותה מיון, והגויים צדים אותה לאכילה, של שרץ המים.

אולם בזוהר הקדוש מבואר שהיה החלזון "בים כנרת" נואין לי עסק בנסתרות] וכבר פירשוהו על עולם הספירה וכו'.

ועוד מה שהוכחנו לעיל מקור [11 [12 [13

וכן הכנרת כולה הייתה בחלקו של נפתלי שנאמר "ולנפתלי אמר וגו' ים ודרום ירשה" וברש"י שם.

וכן מפורש ברמב"ם ובסמ"ג שבים המלח הוא נמצא. ועיין ברמב"ם פרנקל דמוכח בפשיטות שכוונתו לים התיכון, וכן הוא נקרא בערבית, יעו"ש, עכ"פ בוודאי שלא בים הכנרת.

מקור [17] מבואר שבגדי התכלת שבמקדש היה כבגדי המלכים של הגויים בזמן התורה. ומאותה התכלת והארגמן, ומרדכי היהודי שיצא בלבוש מלכות תכלת וחור, לא היה זה הציציות שבבגדו אלא כל הבגד היה מתכלת וחור, שהרי מזה הוכיח הרמב"ן שהיה בגדי מלכות.

הרמב"ן שם, שיהיה נכבד ומפואר במלבושים נכבדים ומפוארים כמו שאמר הכתוב כחתן יכהן פאר, כי אלה הבגדים לבושי מלכות הן, כדמותן ילבשו המלכים בזמן התורה, כמו שמצינו בכתונת וכו' והאפוד והחושן לבוש מלכות וכו' והציץ נזר המלכים הוא וכתוב יציץ נזרו, והם זהב וארגמן ותכלת וכו' והתכלת גם היום (כפי הנראה בכוונתו: שלא רק בזמן הגמ') לא ירים איש את ידו ללבוש, חוץ ממלך העובד כוכבים, (וראית הרמב"ן) וכתוב ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך

התכלת נמשלה לחותם זהב

[18] מנחות (דף מג:): תניא היה רבי מאיר אומר גדול עונשו של לבן יותר מעונשו של תכלת, משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שאמר לשני עבדיו, לאחד אמר הבא לי חותם של טיט, ולאחד אמר הבא לי חותם של זהב, ופשעו שניהם ולא הביאו, איזה מהם עונשו מרובה? הוי אומר זה שאומר לו הבא לי חותם של טיט.

וברש"י שם חותם היו עושים לבהמה ועבד כשהיו קונין אותן, לשם עבדות: זה שאומר לו הבא לי חותם של טיט, שמצוי הוא, ולא הביא, עונשו מרובה.

הערות

וכן באחשוורוש שהיה חור כרפס ותכלת, אחוז בחבלי בוץ וארגמן וכו' היה יופיה של מלכות הגויים.

מקור [18] התכלת מאד יקרה ולכן היא נמשלה לזהב.

וכן בהדיא שמי שיכול ללבוש תכלת ולא לובש נענש ע"ז.

[19] מדרש רבה מקץ צא' קחו מזמרת הארץ דברים שהן מזמרים בעולם: חלזון וכו', ורש"י בחומש מוסיף שהכל מזמרים עליו כשהוא בא לעולם. תכלת מובחר שבגלימא, ערוד, [מובא במסורת הש"ס בקידושין עב.].

הסיבה שנפסקה התכלת מישראל בגלל גזירת מלכות

[20] הגמ' בסנהדרין (בדף יב.) שלחו ליה לרבא זוג בא מרקת ותפשו נשר, ובידם דברים הנעשים בלז, ומאי ניהו תכלת, בזכות הרחמים ובזכותם יצאו בשלום.

ועמוסי יריכי נחשון בקשו לקבוע נציב אחד, ולא הניחו אדומי הלז, וכו'.

וברש"י שם ותפסו נשר, חיל פרסיים: (בבן יהוידע - מתקן רומי).

וברבינו חננאל שם, יש מי שאומרים עכבן המלך כי נשר הוא מלך, כדכתיב הנשר הגדול, ויש אומרים עיכבן המטר הנושר מן השמים.

הערות

מקור [19] הרי שהחלזון הוא מפורסם מאד בעולם, עד כדי כך, שהכל מזמרים עליו כשבא לעולם.

מקור [20] מקור ברור לשאלה כיצד נפסקה מעמינו מצוות התכלת? וזה הוכחה הסתברותית חזקה מאד לפרפורא, כי כיון שמבואר שנפסקה בגלל גזירת מלכות, ואנו יודעים על הפרפורא שהיה עליה גזירת מלכות, זה לבד סיבה ענקית להניח שהיא היא.

וכ"ש אם אנו גם יודעים שעל שניהם הייתה "גזירת מלכות של רומי", שזהו סימן מובהק. שהרי ידוע היום, שסמלה של רומי היה נשר, וכן משמע בהמשך הגמ' אדומי הלז.

ובמהרי"ץ חיות שם, ותפשו נשר היינו רומי שדגלם היה נשר.

דם החלזון

[21] הגמ' בשבת עה. ת"ר הצד חלזון והפוצעו אינו חייב אלא אחת, וכו' וליחייב נמי משום נטילת נשמה? וכו' מתעסק הוא אצל נטילת נשמה, וכו', דכמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה, כי היכא דליציל צבעיה.

ובתוד"ה כי וכו' קשה לר"י דמכל מקום על נטילת הדם ליחייב משום נטילת נשמה, וכו', והשיב לו ר"ת דדם חלזון הראוי לצביעה מיפקד פקיד וכו'

[22] מצוות עשה של התכלת היא מצוות עשה גמורה, ולכן היא דוחה מדאורייתא את לא תעשה דכלאים, אע"פ שאם אין לו תכלת יוצא בלבן. (מנחות מ. מד. ועוד בהרבה מקומות בש"ס)

הערות

מקור [21] מכאן מוכח שמה דאיתא במנחות, שבדמיו צובעין תכלת, אין הכוונה בדמו ממש שבמחזור הגוף, דהרי א"כ בוודאי היה חשיב הוצאת דמו למתכוון, ולא למתעסק, והיה חייב, אלא מפקיד פקיד בתוך גופו. (אמנם, היה יכול להיות דם ממש, כדס בתולים)

וכן מבואר שצריך כדי שהצבע יצלח יותר, להוציא את דמו בעודו בחייו.

מקור [22] מי שיכול ללבוש תכלת, ואינו לובש, הריהו מבטל מצוה. ונענש על כך, (ואין שייך זה לדיון על מניין המצוות, שנמנה התכלת והלבן, כמצווה אחת) ואינו מדת חסידות גרידא. וע"ע לקמן עמ' 67 בהרחבה.

[23] חיפה נקראת בלשון העמים פאדפיראן מלשון פורפור
שהוא צבע הארגמן, על שם שרץ המים שנמצא שם בים.
(ספר "תבואת הארץ")

כל מי שישתכל במקורות בפנים, ולא יסתפק בספר
ישתכנע שבעתיים.

הערות

מקור [23] לא עלה בדעתו של ר' יוסף שוורץ הנ"ל שהיה יהודי ת"ח חוקר היסטוריה מפורסם, לפני כמאה שנה, שכתב את "תבואת הארץ".

שמהארגמן הנ"ל, שהוא סגול, יוצא ממנו אם רוצים גם צבע כחול, ולכן מעיר שם בהערה בספר, שאנחנו אומנם "במקרה" גם מחפשים מצור ועד חיפה חלזון, כדאיתא בשבת כו. אבל לא יתכן שזה היינו הך, כי הרי אנחנו מחפשים תכלת שדומה לרקיע, ולא צבע ארגמן.

(ועיין עוד בזה בהמשך: דברי הסבר)

אך לצערי הרב יש כאלה שנמנעים מלטרוח לגשת לארון ספרים...
וזה פלא.

החידוש שבחלזון – הפרפורא

הרי הפרפורא, ידועה שמוציאה ארגמן, וגם המילה פרפור הוא ארגמן, ודומה מאד בהרבה שפות, למילה שאומרים צבע סגול, וכן באנגלית עד היום קוראים לסגול – פרפל, ואותיות ל' ור' בסוף, מתחלפות, ולכן גם בעברית היום "קבעו את שמה" של הפרפורא, ארגמן קהה קוצים או ארגמן חד קוצי, ולא היה ידוע לנו שאותו החלזון שמוציא תכלת, הוא גם החלזון שמוציא את הארגמן.

אמנם בזוהר הקדוש (בפרשת תרומה אות קמט:) כבר מובא, שתכלת יוצא מתוך האדום. (ואולי הכוונה תכלת מתוך הארגמן)

ועוד עלינו לדעת שסגול הוא - צבע כחול ואדום המעורבים יחד. וכשצובעים בפרפורא חייבים להמיסו קודם לצביעה, ע"י סממנים, והם אינם צבע כל שהוא, אלא רק חומר תסיסה והמסה, כגון סודה קאוסטית, ו"מלבין כביסה" וגם בררתי שאפשר בחומרים טבעיים בלבד, כגון דבש וסיד, או סיד וגלוקוזה, או מעפצים מעץ, ובלי זה א"א לצבוע בו כלל שום צבע, ובמצב זה הוא בקל משתנה בין סגול - לתכלת, תלוי ברמת החמצון, כגון חשיפה לשמש או לאור. – ראיתי בעיניי. [תמונה בסוף].

אמנם אם אנחנו מחפשים תכלת-פרפורא וגם הארגמן נקרא פרפורא, וגם החלזון נקרא פרפורא. נבין שהיות ושני הצבעים נעשו מאותו החלזון של משפחת הפרפורא והחלזון היה יקר מזהב. ונעשה לבגדי המלכים. א"כ כל הגוונים שנעשו ממנו נקראו על שמו. ואולי הוסיפו פרפורא-תכלת, פרפורא-ארגמן. וכיו"ב. אינני בלשן. (וכמו שיש סיד, וחול, גם לבן וגם כהה, ונקראים סיד וחול). ולפ"ז מלך לובש פרפורא אינו סתם כל בגדי המלכים, אלא רק הבגדים שנעשים "מהפרפורא" והראיה לכך היא במציאות מול עינינו, שיש לנו חלזון שנקרא פרפורא שמוציא גם גוון ארגמן-סגול, וגם צבע תכלת.

וכן שצריכים שלושים חלזונות, כדי לעשות ציצית תכלת לבגד אחד.

וכן שהצבע הוא כמו שלפוחית קטנה שיש לה על גבה.

אך לפי מה שאכתוב לקמן (במאמר האם יש בחז"ל סימני זיהוי?) ואוכיח בעזה"י שאין שום סימנים איזה חלזון כשר ואיזה חלזון פסול, כי לא היה שום צורך בזה, כי רק קלא אילן פסול, א"כ יורדת הקושיא מדוע חז"ל לא כתבו את הסימן שהחלזון התכלת מוציא גם ארגמן.

ומה שטען האדמו"ר מרדזין זצ"ל על הדג הדיונון, שהוא התכלת, אחר מחילה, אין זה חלזון כלל אלא דג, וכבר הוכחנו באריכות שצריך חלזון, וכן אין בו כלל צבע תכלת, אלא רק "חנקן" שיש אותו בהרבה דברים, ועיי"ד שהם שמים בתנור של 800 מעלות נהפך לגז-חנקן שמשנה את "הסממנים" שהם הצבע בלבד, לצבע תכלת, (אולם מגלגלין זכות ע"י זכאי, שכנראה שנתגלגל על ידיו בעקיפין, חלזון הפרפורה, ונתגלה בזמנינו התכלת האמיתית)

ומה שטען הרב הרצוג זצ"ל, על חלזון אחר שהוא התכלת [אע"פ שידע בוודאי שהגויים צבעו רק בפרפורה] ובדוחק אמר על חילזון אחר שהוא התכלת, כבר ניסוי מומחים גדולים [כימאים] לצבוע בו, ולא הצליחו, ואין איש בעולם שלבש ממנו תכלת, אפילו לא הרב בעצמו. דגם בו אין חומר של צבע כלל, ואינו צבעי, אלא רק הוא עצמו צבוע - בצבע תכלת, כמו דם שהוא אדום, אבל אין בו יכולת לצבוע אדום אלא רק ללכלך.

וכמובן מאליו, שאפילו שהייתה פעם טעות בזיהוי התכלת. אין זה שום סיבה כלל לפחד מלדון ולזהות חילזון אחר בראיות ברורות. כי הרי זו טענה שטחית ביותר.

וכי לא מצינו בש"ס על טעויות למעשה של גדולי התנאים והאמוראים בהוראה, האם בגלל זה ח"ו נפסקה ההוראה בישראל.

אמנם תמיד צריך לדון בזהירות כמו בכל התורה כולה וז"פ.

וכמו כן אע"פ שאין איש יודע את העתידות, מה ילד יום, אבל כיוון שיש לנו את מכלול ההוכחות, כמו שאכתוב לקמן בסיכום הדברים יעו"ש שזה מיליון אחוז, די בכך לחלוטין, ואין לו לדיין אלא מה שעינינו רואות. (סנהדרין ו: וברש"י שם אין לו לדיין לירא ולמנוע עצמו מן הדין וכו' יעו"ש).

דברי הסבר פשוטים:

איך נפסקה התכלת?
ומדוע לא הוחזרה לעם ישראל
עד שהתחילו "הנחשונים" הראשונים,
לפני כעשרים וחמש שנה.

כפי שהוכחנו שהפרפורא היא החלזון, והרי אנו יודעים בגמ' שנפסקה בגלל גזירת מלכות, והרי אנו יודעים על הפרפורא שהיה עליה מאות שנים גזירת מלכות, והסיבה של הגזירה הייתה שרצו לכבוד המלכים שרק המלכים ילבשוהו וכו'.

ורק במשך הזמן הארוך של הגזירת מלכות, נפסקה הצביעה בזה גם אצל הגויים לגמרי, ולכן נשכחה מאתנו ברוב המקומות, מהו החילזון? וגם איך צובעים בה.

ולכן גם אם היינו מוצאים את החלזון הנ"ל האבוד, הרי גם א"א היה לצבוע בה בלי סממנים שלה, כדי שימיסו את הצבע.

והרי גם אלה שגילו את כל המקורות בחז"ל שהיא הפרפורא לא ראוהו במציאות מעולם. שהרי אלה שבדקו בספרי העמים, ומיד גילו שם את החלזון הפרפורא דרך הספרים שלהם, וגם מי שחיברו לעובדה שגם אנחנו מחפשים תכלת - פרפורא, התקשו מאד, כיון שבעיקר היה מפורסם אצל הגויים, צביעתו הארגמן - בצבע סגול. ולכן גם אלו שגילו תאורטי את החלזון, עדיין לא יכלו לחפשו כדי ללבשו למעשה.

ולכן החוות יאיר נדחק מאד, שאם נמצא אותו נצריך לצבוע סגול. ולכן התפארת ישראל (בהקדמתו לשבת, "קופת הרוכלים" ויש דפוסים: בהקדמתו ליומא, בגדי כהונה, תכלת) אומר, שאע"פ שיש הוכחה שהוא חלזון והכוונה תולעת, וכן מוכח בירושלמי וכו' ואע"פ שידוע בספרים ובחוקרים שהוא הפרפורא וכו' שצובע בסגול, ואיך זה

יתכן? וכן זה נגד חז"ל מפורש שאמרו שצבעו תכלת בהיר, ולא כחול כהה - ולא סגול!!! אלא ע"כ חייב להיות שיש לנו חלזון אחר.

וכן ב"תבואת הארץ" הנ"ל, (עיין מקור 22)

כי לא היה להם במציאות את הפרפורה והסממנים, ולא יכלו לדעת שכשצובעים בו חייבים להמיס אותו, אפשרי גם בחומריים טבעיים כמו דבש, וסיד, וגלוקוזה, או מעפצים, הרי הוא אז צובע גם תכלת בהיר כצבע השמיים. תלוי בכמות החומר, וכן צבעו סגול או תכלת, תלוי ברמת החמצון וחשיפה לשמש בשעת הצביעה.

וביתר ביאור בשיטת "החוות יאיר" אפשר עוד, אם "החוות יאיר" היה יוצא לו מהסוגיא שתכלת היא בצבע סגול, ולכן היה מסיק לפי זה שחלזון הפרפורה שמוציא סגול הוא התכלת, א"כ א"א היה להביא מדבריו ראיה כלל.

אבל כיוון שהאמת הפוכה, שהיה כ"כ בטוח שהפרפורה הוא החלזון המבוקש. ולכן נדחק לומר שעל כרחינו אין לצבוע בלו"א (כחול) אלא סגול כצבע החלזון של הפרפורה, א"כ שפיר מוכח מדבריו שחלזון הפרפורה הוא החלזון, אע"פ שלא ידע שאפשר להוציא ממנו את התכלת.

אבל דודי היקר נזף בי קשות. והצדק עמו. שאין זו כוונת "החוות יאיר", אלא כוונתו הוא שהדס שיוצא מן הפרפורה אינו תכלת כלל – אלא צבע סגול. ואעפ"כ יש "קוסמות" בצביעה. שאע"פ שהצבע אינו נהפך כלל לתכלת, בכל אופן הצמר שנצבע בו (כשהוא חשוף לאור ולשמש) הוא תכלת, וכך ראיתי בעיני [עיין בתמונות בסוף].

כיצד נשקול את משקל הראיות

שם המוצר חלזון

אנחנו מחפשים בע"ח מהים שצובע תכלת. עד היום "ה'תשע"ט" לא ידוע לנו שיש עוד בע"ח מהים שאפשר לצבוע בו תכלת חוץ מהחלזון הפרפורא. ולא ידוע לנו מהעבר מחז"ל הקדושים שהיה עוד צבע תכלת שצריך להזהר ממנו כי הוא פסול. כי אם "קלא אילן" שהוא מין מהצומח, שעליו הזהירו מאד בהרבה מקומות [וגם להבדיל מספרי או"ה לא ידוע, כי אם הפרפורא]. ולכן גם "אילו" היינו מוצאים עוד 99 בע"ח מהים שמוציאים תכלת. היינו חייבים ללבוש דווקא – מהחלזון. היות והוא שם המוצר שנמסר לנו מחז"ל. תולעת שיש לה נרתיק ודרכה להיטמן בחול ואין לנו שום "הלכה" בחז"ל בראשונים והאחרונים והפוסקים על חלזון שהוא יכול לצבוע תכלת – שפסול. ויש גם' מפורשת שאין חלזון פסול. הא לא תכלתא ולא קלא אילן. וגם כן ההלכה היא – "תכלת אין כשירה אלא מן החלזון – עשאה שלא מן החלזון פסולה, "מביאים דם חלזון" וכו' וכן הוא ברי"ף וברמב"ם.

השם של בגד התכלת

מובא בראבי"ה בשם הירושלמי שנקרא פורפרין או בלע"ז פורפירא. [בלי קשר ללבושי המלך] השם של "בגד התכלת" שמרדכי לבש נקרא במד"ר ובפרקי דר' אליעזר – פורפירא. ולא הפרווה של המלך – ולא בגדי העור ולא הנעלים של המלך, ולא הכתר, ולא התליון של המלכים וכד' אלא בגד התכלת של המלך. הרי א"כ השם פורפירא הוא הוא שם בגד התכלת וא"כ אם גם היינו מוצאים 99 חלזונות שאינם נקראים פורפירא, ורק החלזון הזה נקרא פורפירא וכולם היו מוציאים תכלת. היינו לענ"ד מחוייבין ללבשו היות ומקובלנו על שמו של בגד התכלת שהוא פורפירא. א"כ מסתבר מאד מאד, שהוא מחלזון הנקרא פורפירא, אך צריך

להדגיש שכיון ששם החילזון הוא גם פרפורא והוא צובע גם ארגמן וגם תכלת א"כ מאד מסתבר שגם לארגמן נקרא פרפורא ואכמ"ל.

ודלא כאלה שמתעקשים לומר שזה "צירוף מקרים" בעלמא. ולפי דברי המתעקשים שהשם פרפורא הוא כל בגדי המלכות. וא"כ לדבריהם אפילו בגדי פשתן – שש – לבן שלבשום המלכים, או שאר לבושי המלך שאינם באים כלל – מחלזון הפרפורא גם נקראים פרפורא, עליהם להביא ראיה לכך... ועוד איך יסבירו את הראבי"ה בשם הירושלמי...

ובעיקר קשה עליהם איך יפרשו את דברי המדרשים "ואנכי תולעת" "אני הוא שעשיתי לך פורפירא על היס" הרי שבגד פורפירא הוא בגד העשוי מתולעת דווקא.

ולהבדיל... מחוקי רומא אנו למידים מובא דוגמא בסוף הספר שחלזון פרפורא הוציא אדום וכחול [תכלת] וכן בתרגום השבעים והרבה אחרונים נוקטים בהדיא שחלזון הפרפורא הוא התכלת: חוות יאיר – שלטי גיבורים תפארת ישראל – תועפות ראם על היראים ועוד. ולפ"ז עשרות רבות פעמים שמובא במדרשים על הפרפורא הכוונה תכלת – או ארגמן וזה מתאים לעשרות פסוקים בתנ"ך שבגדי התכלת והארגמן הם – בגדי המלכות – בכל העולם.

מיקום התכלת – בארץ ישראל – מיצור ועד חיפה

גם לולי הראיות הקודמות, גם אם היינו מוצאים 99 מינים של חלזון שמוציאים תכלת אבל מין אחד בלבד היינו מוצאים שאיתו היו צובעים בצור ועד חיפה כנגד חלקו של זבולון – ובהרבה מקומות בנ"ך הרי לנו המקום המסויים מאד סימן מובהק שהוא התכלת שאנו מחפשים ומחוייבים ללבשו. וכמו שמפורש בשבת כו. ובמגילה דף ו. וא"כ לענינו ערימות ענק באיזור צור של חלזון הפרפורא, ובמטבעות, ובכל כתבי הגויים בהיסטוריה שבצור צבעו בפרפורא. ולכן קראו לחיפה פאדפיראן מלשון פורפור [תבו"א –

לעיל] כי היה ריבוי חלזון הפרפורה שם. הרי סימן — מקום זה — הוא כסימן מובהק.

סימן — גזירת המלכות — ובגדי המלכות — דמיו יקרים גם לולי הראיות הקודמות אם היינו מוצאים 99 מינים של חלזון שמוציאים ממנו צבע תכלת, אבל רק מין אחד בלבד היינו מוצאים שהיה עליו גזירת מלכות של רומי-אדום, ושבנו גם היה ידוע לנו שהיו צובעים בו המלכים לפני אלפי שנה. הרי ברור לענ"ד שהיינו מחוייבים ללבשו, היות ונתברר לנו בגמ' בסנהדרין יב. שהיה גזירת מלכות על התכלת של רומי. וכן ברמב"ן "בפרשת תצוה" שמעיד על זמנו שיש גזירת מלכות. וכן מוכח מהספרי [כמו שאכתוב לקמן באריכות דף 64] וזוהי הסיבה שע"פ דרך הטבע נפסקה מעם ישראל התכלת, ונפסקה הידיעה איזה חלזון הוא זה שמוציא את התכלת, וא"כ לפנינו יש גזירת המלכות על הפרפורה (ראה בסוף הספר דף 80) וכן מלא עדויות של הגויים ע"כ שהם צבעו בחלזון הפרפורה למלכים, תכלת-וארגמן, וגם אנו יודעים להבדיל אלפי הבדלות מהנ"ך שהגויים השתמשו למלכיהם בתכלת-וארגמן וכן שלמה המלך שלח לחירם מלך צור הגוי שיביא מומחים גם בשביל התכלת-והארגמן, ושהחלזון היה מפורסם בכל העולם העתיק "מזמרת הארץ", וכן יש "בדים עתיקים" מתכלת וסגול (ארגמן) שבבדיקת מעבדה הם שניהם מהחלזון הפרפורה, (דוגמא בסוף הספר — תמונות) וכמו שכתב בערוך שהמובחר שבגלימא הוא תכלת.

הדימיון המושלם — לקלא אילן

גם לולי כל הראיות הקודמות, אם היינו מוצאים 99 מינים של חלזונות שצובעים מהם תכלת אבל לא דומים כלל לקלא אילן, ורק מין אחד בלבד דומה צבעו בצורה מדהימה — לקלא אילן. אפילו במלוקולות שלו הרי בוודאי היינו מחוייבים ללבשו היות ומצינו בחז"ל הרבה פעמים שהזהירו ע"ז. עד שאמרו בב"מ סא: מדוע נאמר יצ"מ בציצית אני הוא שהבחנתי במצרים בין טיפה של בכור וכו' אני עתיד ליפרע ממי שתולה קלא אילן ואומר תכלת הוא.

[והדמיון כ"כ גדול, עד שהמתנגדים לתכלת רוצים להקשות מזה על זיהוי החלזון פרפורה, שאיך יתכן שעיי"ד בדיקות של הגמ' במנחות מג. יכלו לבחון בין תכלת לקלא אילן, הרי המלוקולות דומות ממש, וכמובן שזה אינה קושיא כלל שהרי זה מן החי והים, וזה מן הצומח והיבשה ואכמ"ל].

ובהבנת העניין לעומקו יותר. יש להוסיף שהגמ' בב"ק צג: אומרת שכל הצבעים כולם הם שינוי החוזר לברייתו היות והם יורדים עיי"ד צפון (סבון), חוץ מקלא אילן דלא עבר, הרי הקלא אילן הוא היה החיקוי היחידי של בגד התכלת – מהחלזון האמיתי. וכדי להבחין ביניהם היה צריך לעשות את הבדיקות של הגמ' שאז יורד גם הקלא אילן קצת משא"כ התכלת וכמש"כ הרמב"ם.

וזהו הסיבה שמלכי הגויים השתבחו דווקא בלבישת התכלת.

הוכחה – מהמציאות

אם היה לנו מצוה לקחת חלזון מסויים ולנענע אותו היה מקום להבין את דעת המתנגדים שאומרים שאולי אנחנו לוקחים חלזון אחר דומה. כמו שאם היה ח"ו נשכח מאיתנו מהו "אתרוג" מאד קשה היה למוצאו. אבל פה זה בדיוק הפוך. יש לנו במציאות מול עינינו חלזון שמוציא תכלת בצורה טבעית [גם ארגמן] שצועק לנו אני תכלת. אני חלזון אני פורפירא. אני בצור וכו' וכו'. האם יעלה על בר דעת שלא לחוש לדבריו לחומרא ולבטל מ"ע כל רגע ורגע. כשלא שמענו בחז"ל שיש חלזון פסול כלל. והרי גם אם טעינו ח"ו, יצאנו ידי חובת לבן עכ"פ.

הרי במציאות הפרפורה מוציא גם סגול – וגם תכלת, בשינוי קל [חשוף לשמש ד' דקות] (או בתהליך צביעה ארוך – אם לא כיסו את היורה – היה נהפך לתכלת) א"כ אע"פ שפרפור הוא סגול בלשון העמים, [עד היום באנגלית – פרפל] מזה שחז"ל קראו לבגד התכלת – פרפור "אין-ספור" פעמים. וכן בכתבי ר' חיים וויטאל בשם האר"י הקדוש על כביכול – הקב"ה "פורפירא דמלכא – הנקרא בגד תכלת". לענ"ד זה בפני עצמו ראיה נצחת שהפרפורה הוא חלזון התכלת שהרי צובע – סגול וצובע במציאות גם – תכלת כשמו כן הוא, ומלבד שעד היום נקרא כך ביון. ומלבד מה שמובא במוסף הערוך שלפני חמש מאות עדות על זמנו. שפורפירא – נקרא בלשון יון ורומי בגד תכלת. (כי זה לא "חידוש" של מוסף הערוך אלא סיפור על זמנו).

וכמדומני שמי שלא מסתפק בראיות אלו, גם אם נביא לו עוד 1000 ראיות לא יזוז מדעתו...

ואביא בקצרה מקורות שאינם לראיה, אלא זכר לדבר. ולאחר שהתגלתה התכלת – נבין את ביאורם האמיתי. [לאור דברי האר"י הקדוש לעיל] מדרש רבה (פרשת כי תבוא פ"ז א"ט) בזה"ל למה הדבר דומה, למלך שאמר לו בנו סימנו בתוך המדינה שאני בנד (תן לי סימן) אמר לו אביו מבקש אתה שידעו הכל שאתה בני לבש פורפירא שלי ותן עטרה שלי בראשך וידעו הכל שאתה בני, עכ"ל. לענ"ד הדבר ברור שהכוונה לתכלת-ולתפילין בראש, [אע"פ שלשון המדרש שמסיים – בנמשל, הוא כללי על כל התורה והמצוות, וק"ל].

הרא"ש במסכת תענית פ"ד סימן לז מביא בשם המהר"ם מרוטנבורג ז"ל "אבל ציצית נהגו קדמונינו בכל ארץ אשכנז שלא

להתעטף בציצית בתשעה באב, ואסמכוה אקרא דכתיב "בצע אמרתו" ואמרינן במדרש איכה "בזע פורפרין זידיה".

ובשו"ע סימן תקנ"ה ס"א "נוהגים שלא להניח תפילין בת"ב שחרית ולא טלית" ובמ"ב ע"פ המדרש בצע אמרתו בזע פרפורה דיליה [זה הטלית] "השליך משמים ארץ" זו התפילין.

לענ"ד ברור שהיות ועיקר מצות ציצית הוא התכלת, הנעשה מפורפירא, והקב"ה כביכול בזע פרפורה דיליה, והוא בגד התכלת כמבואר בשם האר"י הקדוש. לכן לא לבשו בת"ב שחרית ציצית-טלית. (ודמי מאד למד"ר פרשת כי תבוא לעיל) [נלקט מקונטרס החשוב – מראה הרקיע].

(וע"ע מדרש תהילים (מזמור צ') "והדרך על בניהם" אית הדור – הדומה להדור שלך וכו' תכלת הם לובשים – הדר שכינה עליהן וכו'. "והדרך על בניהם" "הוד והדר לבשת").

”שקולה מצווה זו – כנגד כל המצוות כולן” מנחות מג:

הרמב”ן בפרשת שלח מבאר, מה שאמרה תורה ”וראיתם אותם וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם” כיון שיש בה חוט תכלת שהיא הזיכרון לכל המצוות וזהו שאמרו תכלת דומה לים וים דומה לרקיע וכו'.

ולפי הרמב”ן מה שאמרו בגמ' שציצית שקולה כנגד כל המצוות, היא בגלל חוט התכלת, וכמו שהוכיח מהגמ' בהדיא שזהו הרי טעמו של התכלת.

ולפי דבריו אתי שפיר שגם בדין החוליות [חוליה אחת היא שלוש כריכות] כתוב בגמ', שהפוחת לא יפחות משבעה חוליות כנגד שבעה רקיעין, והמוסיף לא יוסיף על שלוש עשרה, כנגד שבעה רקיעין וששה אורין שביניהם, הרי יש דין נוסף גם בכריכות לעשותם כנגד הרקיעין.

ורש”י פירש שם בעניין אחר, שציצית עולה בגימטריה תרי”ג עם שמונה חוטין וחמשה קשרים,

אולם י”ל דוודאי שגם רש”י מודה להרמב”ן שע”י התכלת נזכרים בהקב”ה, ע”י שנזכרים בכסא הכבוד ובגלל זה מקיימים את מצוותיו, וכדאיתא בהדיא בגמ' שם מג: מה נשתנה תכלת מכל מיני הצבעונים וכו' וברש”י שם בד”ה ורקיע לכסא הכבוד, ומכיר ע”י התכלת היושב על הכסא כו', ושניהם אמת. וכ”כ בהדיא רש”י בחולין פט. יעו”ש.

וכן יש טעם נוסף שחוט הציצית הרי הוא כחותם של עבדות, ולכן נזכרים בכל המצוות, וכל הטעמים אמת.

יש הרבה ראשונים שאומרים ”שעיקר מצוות ציצית הוא התכלת” כגון תוס' במנחות דף מ. וכן הרא”ש שם בסימן יז' ועוד ובנמוק”י כמה פעמים. וכן כתב בב”י סימן יב סעיף ה ד”ה ונראה לי.

אולם צ"ב איך יפרנסו את הגמ' בדף לט. לגבי כריכות, כשהוא מתחיל מתחיל בלבן, "הכנף" מין כנף, וכשהוא מסיים מסיים בלבן מעלין בקודש ולא מורידין, ועיין בנימוק"י מה שתירץ בזה שהתכלת יותר חשובה שדומה לכסא הכבוד, ורק הפירוש שהיות והתחלנו לעשות בלבן ועברנו לתכלת לא נוריד את הלבן ונסיים בה.

לצערינו ישנם בנ"א "משולי המחנה" שהם לא מעוניינים לשמוע כלל ממצות התכלת, ולכן הם מתלוצצים עליה...

אבל כל יר"ש לא מתפעל מזה שהרי כבר קדמם בליצנות זו, קורח ועדתו...

האם יש בחז"ל סימני זיהוי של חלזון התכלת?

מנחות דף מד. ת"ר חלזון זהו גופו דומה לים, וברייתו דומה לדג, ועולה אחד לשבעים שנה, ובדמו צובעים תכלת, לפיכך דמיו יקרים. **ופירש רש"י** גופו מראה גופו, וברייתו תבנית דיוקנו, וכן ברבינו גרשום וברייתו צורתו.

ובפשטות כוונת רש"י: שיש בברייתא הזו רשימה של סימנים!!! במראה גופו של החלזון התכלת, שהוא כמו ים, ובתבנית דיוקנו ובצורתו שהוא דומה לדג.

ויש להקשות מדוע חז"ל היו צריכים לתת בו סימנים, הרי הזיוף היחיד שמוזכר בחז"ל בהרבה מקומות הוא קלא אילן העשוי מן הצומח, ומבואר שאין עוד חלזון פסול.

וכן קשה מדוע לא נקטו סימן מובהק של דמי לקלא אילן.

ועוד קשה אם כתבו סימני כשרות איך סיימו את הברייתא לפיכך דמיו יקרים שזה סיפור ולא הלכה. ומוכח שלכן כתבו עולה אחת לשבעים שנה כדי להסביר – מדוע דמיו יקרים.

וכן קשה מדוע לא נקטו סימן זה, שהוא לא יורד מייפוי אפילו בבדיקה, כמו שאמרו בגמ'.

וכן קשה מאד, למה לא נקטו את שם החלזון, וכמו שהביא הראב"ה בשם הירושלמי פורפירין, והוסיף הראב"ה ובלע"ז פרפורה, (וכמו בכל הש"ס שיש הרבה לשונות של תרגומי המילים, בכמה שפות. ובגמ' בע"ז מבואר שנותנים שמות אפילו כשאינם מוכרים בדף יד:) וכ"ש היכן שהוא היה ידוע לכל, פרפירא וכיו"ב.

וכן קשה למה לא נקטו בו סימן מרכזי, שמראה דמו כשל ים רקיע וספיר.

ועוד קשה לדברינו שחלזון הפרפורה הוא חלזון התכלת, מדוע לא נתנו חז"ל סימן מרכזי שהחלזון מוציא כמה גוונים ארגמן - ותכלת. (וזה היה קשה לי כמה שנים)

(ועוד קשה על דעת המתנגדים לפרפורה, שאומרים שחלזון התכלת של תורה מוציא רק תכלת, ורק החלזון של הגויים שנקרא פרפורה מוציא גם ארגמן וגם תכלת, (ונסתר דבריהם מהרבה פסוקים מהתנ"ך מפורשים, וכמו שהבאתי לעיל מקור 14-18) מדוע לא נתנה הברייתא סימן מובהק להזהירנו, שתכלת של מצווה, אינו מוציא כלל ארגמן, אלא רק צבע תכלת, כי הרי התכלת של הגויים היה מאד נפוץ וידוע ובאותם אזורים בדיוק, ויש ליישב קצת, שזהו הסימן גופא בגמ' שעולה אחת לשבעים שנה)

ועוד קשה שבהרבה מקומות בחז"ל בש"ס ובמדרשים לרוב, כשמוזכר חלזון התכלת, או חלזון שצובעים בו - מובא חלזון בסתמא. ומשמע שיש רק חלזון אחד שעמו צובעים בכלל, ובו גם צובעים את התכלת, (בוודאי שיש הרבה סוגי חלזון, אבל כוונתי לומר רק על החלזון שצובעים בו) ולכן דברו בסתמא על החלזון.

ודוחק מאד לומר שבכל המקומות הנ"ל הסתמכו על הברייתא במנחות מד. שנתנה סימנים, ויש חלזון תכלת שכשר ויש שפסול.

ועוד קשה מאד לכך שהרמב"ם והרי"ף להלכה השמיטו ברייתא זו, ולא כתבו את כל סימניה, ורק כתבו שצריך שיהיה צבע עמיד שאינו יורד, וכתבו באריכות איך הבדיקה של הגמ' להבחין בין צמר הצבוע תכלת לקלא אילן, מוכח מדבריהם שאין כוונת הברייתא לומר סימנים אלו להלכה, שיש חלזונות שפסולים ויש רק מין אחד שכשר.

ועוד כמדומה לי שאין בטבע תופעות שחוזרות על עצמן מאליהן בקביעות, במקום אחד, אחת לשבעים שנה, וא"כ האם סימנו הוא שמגיע רק בנס כל פעם, שלא כדרך הטבע, ומדוע נעשה הנס לגויים? שהם בעיקר צבעו בו.

ועוד קשה מאד מהגמ' בשבת כו. שנבזראדן השאיר לצרכו את צידי החלזון, ללבושי המלך, ולא נראה שהוא יחכה להם לציידים שכבר

צדו בעבר, שבעים שנה נוספים. וכן מוכח מהגמ' במגילה ו. שהיה בחלזון התכלת פרנסה קבועה ולא רק אחת ל-70 שנה – שהרי זה בא לפצות במקום שדות וכרמים.

ועוד קשה מאד שבספרי ב"וואת הברכה" מובא לקמן בארוכה בדף 63 כשר' יוסי נפגש עם הזקן ששואל מה פרנסתך, עונה לו צידי חלזונות, שואל אותו ר' יוסי ומי מצוי? וכו', איך ר"י שואל ומי מצוי הרי החלזון עולה רק א' לשבעים שנה וממנו מתפרנסים 70 שנה, ומוכח מהספרי הנ"ל שכל הזמן היו צדים אותו. ומה שאמרו א' לשבעים שנה, הוא רק הכוונה כמויות גדולות עלו א' לשבעים שנה וכמו שאבאר בעזה"י בהמשך.

ונראה לענ"ד **מוכח** מכל הקושיות לעיל, לחדש פשט חדש. [ואין שום קשר, כמובן מאליו, לומר שאם החידוש הזה אינו נכון, אז גם חלזון הפרפרא אינו נכון]

שהיות והתכלת היה מפורסם מקצה העולם ועד קצהו, גם אצל אומות העולם, וכדאיתא במדרש (מקור 19) וכמפורש בני"ך בהרבה מקומות, (מקורות 14-16) והשתמשו בזה לבגדי המלכות (מקור 17) לא היה צריך לתת בו כלל סימנים, ואין עוד חלזון מהים שהיה מוציא תכלת, (ואם נמצא היום כזה חלזון, ושיהיה צבעו עמיד לעולם, אז הוא גם כשר) מקור 4 [16].

ומה שאמרה הברייתא חלזון דומה לים וברייתו דומה לדג וכו', **אין אלו סימני זיהוי** כלל, כדי לדעת איזה חלזון פסול ואיזה כשר.

אלא הכוונה "גופו דומה לים", על צבעו התכלת. וברייתו דומה לדג היה מקום לפרש כפשוטו, שהחלזון הוא חי במים, אבל אינו ממש דג.

ולפ"ז בוודאי שלא אמרו שום סימני זהות מיוחדים, אלא סיפרו עליו שהוא תכלת שדומה לים, והוא חלזון שבלול, שחי במים כמו דג, ונדיר מאד מאד, ולכן דמיו מאד יקרים.

אמנם הלשון "גופו" קשה לפמשי"כ קצת, שהיה צריך לומר צבעו דומה לים, או גוף צבעו, ומרש"י לא משמע שפירש כך.

אמנם בעצם הסימנים עצמן, דומה לים, זה נראה סימן מאד מפתיע, האם יש כזה יצור לא מוכר?

וכן הרי הוא ממש דומה לים בצבע התכלת שלו?

שוב מצאתי בס"ד, אחרי כתבי את זאת, **ברמב"ם** פרק ב' מהלכות ציצית הלכה ב' **והוא דג, שדומה עינו לעין הים, עכ"ל. וכן הוא בסמ"ג** (מצוה כו') ודומה עינו לעין הים, הרי שביארו את הגמ' גופו דומה לים, על מראה צבעו, וזה הכוונה גופו כמו "עיניו". וכן ברייתו דומה לדג, הכוונה שהוא דג, או דומה לו, נכמו שכבר ביארו שאפשר לקרוא לכל מה ששט במים דג, ואפשר לקרוא לחלזון שבמים דומה לדג]

וצריך מכוח הקושיות הרבות לעיל, לדחוק אולי גם ברש"י וברבינו גרשום כך. וצ"ע.

שוב מצאתי בס"ד רש"י בשבת עד: בהדיא "צדי חלזון לצבוע התכלת בדמו והוא כמין — דג קטן וכו' הרי שביאר שהוא כעין דג וזה הכוונה דומה — לדג כעין דג — כמין דג קטן. ושמחתי בזה שמחה גדולה.

וא"כ לפי"ז אז גם מה שאמרו עולה אחת לשבעים שנה, **אינו סימן ותנאי כלל**, כדי שהמוצא חלזון יידע לזהר בו, איזה כשר ואיזה פסול, אלא רק הסבר שהיות והוא כ"כ נדיר לכן דמיה יקרים, אולם עדיין כמובן שצריך להסביר את הגמ' ובמה שאמרו דמיה יקרים.

והיות וזה סברא קצת עדינה, **והטעות נפוצה מאד** בזה, הוסיף ביאור בכוונתי.

אם היה כוונת הגמ' לומר סימנים איך תבדוק את החלזון האם הוא כשר או לא? אז הסימן צריך להיות מפורט ברור ושלם, כדי שיוכלו לבדקו ע"פ סימן זה, אבל אם אין שום זיוף אחר חוץ מהקלא אילן, ובאו רק לספר על החלזון מה הצבע שלקחו ממנו ומהו עצם ברייתו, וכן כל מה שאמרו שהוא עולה מן הים אחת לשבעים שנה, הוא אך ורק כדי להסביר מדוע דמיו היו יקרים כ"כ? בגלל נדירותו המיוחדת, אז בהחלט אפשר שחז"ל הקדושים אמרו עליו שהיה נדיר

מאד מאד, כי כדי לצבוע בגד אחד צריך כמויות ענק ונחילים גדולים של החלזונות, שהם היו מצויים רק אחת לשבעים שנה.

(ואמשיך בזה במאמר הבא)

יש להשים לב לנקודה חשובה מאד

חלזון-שבולל אפשר לקרוא לו גם שהוא דומה לדג, או אפילו לקרוא לו דג, היות והוא חי אך ורק במים.

אבל לדג גמור שיש לו סנפיר וקשקשת ושט במים, בשום פנים ואופן א"א לקרוא לו חלזון.

וכן מוכח מהגמ' מנחות מד. שכתוב באותה הבריייתא גם חלזון - וגם דומה לדג.

וכן מוכח מהרש"י שבסנהדרין צא. כותב שהחלזון הוא תולעת - ובשבת עה: כותב שהוא דג קטן.

דמיו יקרים

אמת הדבר, שאם חלזון התכלת היה מצוי, א"כ לא היה יכול בשום אופן להיות יקר כזהב.

וכן בגמ' בע"ז דף כד. מבואר שכל דבר שדמיו יקרים חייב להיות מאד נדיר.

וזה הרי פשוט בסברא גם בלי גמ' כלל. שהרי יקר - וזול, תלוי בהיצע וביקוש, שהרי אויר ומים שהם הכי נצרכים, ועולים הכי מעט.

וא"כ כיון שאיתא בהרבה מקומות בש"ס, שתכלת הייתה דמיה יקרים, חייב להיות שהיה ביקוש מאד רב ומעט חלזונות כלפי הצורך בזה, ומכיוון שכדי לצבוע בגד בו היה צריך חלזונות לרבבות לא היה מספיק חלזונות.

ועיין במאמר הקודם מהגמ' בשבת כו. שהוכחנו שלא היו צדים אותם רק אחד לשבעים שנה, ואעפ"כ היו הם יקרים מאד, ולכן היו עשויים לבגדי מלכות, וכן הוכחנו מהספרי מפורש.

אלא ע"כ כמו שביארנו שאחת לשבעים שנה היו נחילים גדולים של החלזון. [שו"ר שכ"כ האדמו"ר מרדזין זצ"ל].

וזה הוכחה עצומה שחלזון הפרפורה הוא התכלת, שהרי הגויים מספרים בכל ספרי ההיסטוריה שדמיו היו מאד מאד יקרים והם מספרים ע"ז כמסיח לפי תומו ונאמנים, ולכן מלכי או"ה התגאו בזה [ראה דוגמא — עמ' 75].

ובריך רחמנא דסייען.

**"וללוי אמר וגו' האומר לאביו וגו'
כי שמרו אמרתך"**

סיכום:

בעניין מניין החוטין

(מאמר זה לא נכתב כלל להלכה)

א] שיטות הראשונים והאחרונים בזה.

כידוע שיש מחלוקת ראשונים גדולה כמה חוטי תכלת - וכמה לבן יש בטלית, וח"ו לא אכניס את ראשי הדל בין ההרים הגבוהים, להכריע להלכה, אלא אסכמם במקצת.

שיטת הרמב"ם פרק א' מהלכות ציצית הלכה ו' שרק חצי חוט תכלת, דהיינו מתוך השמנה חוטין רק אחד תכלת ושבעה לבן, (ובתכלת כורכים את כל החוליות, משבע עד שלוש עשרה, וכל חוליה היא שלוש כריכות, וגם בלבן כורכים מעט מאד כריכה אחת בתחילה וכריכה אחרונה)

והראב"ד פליג וסובר שחוט אחד שלם תכלת ושלוש לבן, דהיינו מתוך השמונה חוטין שנים תכלת - וששה לבן.

שיטת הרש"י והתוס' והרא"ש והמרדכי בתחילת פרק התכלת ששני חוטים תכלת ושנים לבן, דהיינו מתוך השמונה חוטין, ארבעה תכלת וארבעה לבן.

[אך מביא התוס' שבספרי משמע שחד מתכלת מהני, ודלא כהש"ס דילן]

ובכסף משנה בהלכה ז' שם, מובא שחכמי לוניל שאלו להרמב"ם מהיכן לקח שרק חוט א' תכלת, וענה להם שכך כתוב בתורה "פתיל תכלת" אחד ולא שנים. ושכן כתב ר"ש בן חפני גאון.

ומצאתי בעזה"י בפירוש **הר"ח** על ברכות, (שכתבו עליו הראשונים שכל דבריו דברי קבלה) בדף ט: שאומר במפורש כשיטת הראב"ד ששנים תכלת - וששה לבן.

וכן איתא **"בערוך" בשם הר"ח** ששנים תכלת וששה לבן.

וכן מדויק **ברמב"ן** בחומש, חוט של תכלת, וכן במאירי ביבמות דף טז.:

וכן הראוני שבאמת לכא' גם מלשון הגמ' מדוקדק כך, שבסוטה דף יז. וכן בחולין פט. "בשכר שאמר אברהם אבינו "אם מחוט ועד שרוך נעל" זכו בניו לב' מצוות, חוט של תכלת ורצועה של תפילין, וכו'" משמע חוט א' כהרמב"ם או הראב"ד.

והסמ"ג מביא או שיעשה שני חוטין לבן ושני חוטין תכלת (כרש"י ותוס') או שלושה לבן ואחד תכלת (כהראב"ד) משמע שהכריע דלא כהרמב"ם.

ואולי טעמו של הסמ"ג שהרי הרמב"ם שחידש חצי חוט ולא חוט שלם הוא יחידאי בזה,

[אבל מהני בוודאי לצרפו לשיטת הראב"ד שעיקרם שווה, פתיל אחד ולא שניים]

אבל בין שתי השיטות של רש"י ותוס' כנגד הראב"ד לא מכריע.

ובב"י ריש סימן יא' כתב ששיטת רש"י ותוס' והרא"ש והמרדכי שצריך שניים תכלת ושניים לבן, והוא נלמד מכיון דתרי מיני בעי רחמנא, סברא הוא שיהיו שוים.

ושיטת הרמב"ם חצי חוט, והעתיק מה שהרמב"ם השיב לחכמי לוניל למה צריך רק חצי חוט מהתכלת.

ואת הראב"ד הביא כשיטת התוס' (ועיין בגירסאות ברמב"ם פרנקל) ואכמ"ל.

ושבספרי כתוב רק חוט אחד של תכלת, ושלושה לבן.

ועל הסמ"ג כתב שהיות ואין לנו כרגע תכלת, לכן לא הכריע.

ויש ליישב מעל הראב"ד את קושיית הרמב"ם, מלשון התורה פתיל, היות וזה נכנס בלשון "פתיל" היות והיה אחד בתחילתו, ורק כופלו לשנים. **וכן** מה שכתב ר"ש בן חפני גאון חוט תכלת אחד הכוונה חוט אחד שכופלים לשנים.

והראוני (הגר"ד שטרן שליט"א) שבתרגום **יונתן בן עוזיאל** (בריש פרשת

קרח) שמשנה רבינו אמר מפי הגבורה שרק חוט אחד תכלת, וזה ראייה עצומה להרמב"ם או להראב"ד, כי גם לראב"ד הוי חוט אחד שמכפלו לשנים.

שוב מצאתי בעזה"י שגם במד"ר וגם במדרש תנחומא איתא כמעט מפורש – כמו היונתן בן עוזיאל. "וז"ל אמר לו קורח טלית שכולה תכלת אינה פוטרת עצמה? וארבעה חוטין פוטרין אותה? משמע שבכל כנף יש חוט אחד [או כרמב"ם – או כראב"ד] וסה"כ בבגד כולו יש ארבעה חוטין. וכן כתב גם רש"י בעצמו – וסותר דבריו לרש"י בגמ'.

אמנם יש ליישב לשיטת התוס' [אם איתא שתרגום יונתן בן עוזיאל הוא מוסמך שזה ממנו, אני הקטן איני יודע בזה כלום, והאם אפשר להביא ממנו ראיות להלכה] א"כ היה גדול תלמידיו של הלל הזקן, ואיתא בגמ' במנחות שבי"ה סברי שיש רק שלושה חוטין בציצית, כפולים, וא"כ לשיטתם שנים לבן ואחד תכלת, וגם התוס' יודה בזה, משא"כ לב"ש שסברי בגמ' שארבעה חוטין יש בציצית, והגמ' פוסקת כמותם, א"כ שפיר יש לומר דהוי שנים לבן ושנים תכלת, וזה נראה יפה. אבל אינו נכון שבהדיא איתא ביונתן בן עוזיאל בסוף פרשת שלח 4 חוטים כב"ש. וכמו שנפסק בגמ' להלכה.

וכן איתא בספרי בפרשת שלח, [לפי הדפוסים היום] שצריך לעשות שלושה חוטים לבן והרביעית תכלת.

אך אמנם בספרי בפרשת כי תצא מבואר שצריך שתיים תכלת ושתיים לבן כמו שיטת התוס' והרא"ש.

וכן הראוני שפוסק הגר"א כמו הראב"ד,

א) באחד מספרי תלמיד הגר"א יהל אור על רעיא מהימנא בשם הגר"א מובא פעמיים שדברי הראב"ד עיקר.

ב) שמעתי מבן דודי הרב יחזקאל טופרוביץ, שהביא לי את דברי הגר"א על הספרי בפרשת כי תצא, שמתקן את הגירסא שלפנינו, וגורס שם שלושה חוטין לבן ואחד של תכלת, ומזה מוכח שהכריע כהראב"ד.

וכן משמע שמכריע המשכנות יעקב שגם מהגמ' משמע דלא כרש"י ותוס'. ואע"פ שאיני כדאי, הרי יש להוסיף ראיה מהפסוק "וראיתם אותו" (מעין הוכחת הרמב"ם) דקאי בעיקר על התכלת וכמפורש בירושלמי בברכות הובא בתוס' מנחות מג: ד"ה בין, וכן כל הדרשא של ר' מאיר שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע וכו' – שלכן הקב"ה צווה על התכלת נלמדת מסתמא מהפסוק "וראיתם אותו" וא"כ נכתב בלשון יחיד אותו אחד משמע.

ב] העולה מן הדברים (לא למעשה כלל)

לכא' היה לנו לומר שלבני ספרד צריכים להשים חוט שלם של תכלת ושלושה של לבן, דהיינו שתיים תכלת וששה לבן, כמו שיטות הרבה מהראשונים בזה כמו שהבאתי לעיל, והרמב"ם יצטרף אליהם וכמו שביארנו לעיל.

אך יש יותר לדון לבני אשכנז שמסתמכים הרבה על פסקי הרש"י והתוס' והרא"ש, ומכיוון שיש כאן מחלוקת גדולה בראשונים בזה, יש לנו לומר, שמי ששם שנים תכלת וששה לבן **דעבד כמר עבד**, וכן במי ששם ארבעה חוטי תכלת וארבעה לבן **דעבד כמר עבד**.

אולם אעפ"כ היה לכא' נראה לדון שבעשיית שנים מתוך שמונה עדיף טפי. שהם שיטת רוב רובם של הראשונים כנ"ל, וכן במדרשים לרוב – ובלשון חז"ל, [ובלשון תורה].

לפי הכרעת הגר"א בזה, וכן משמע במשכנות יעקב.

ומכיון שהתכלת אינה מעכבת את הלבן, וקיימנו בוודאי מצות ציצית לכו"ע, ולשיטת הרבה מהראשונים, והספרי, כך הוא גם קיום מצוות התכלת, ומסתמא גם לשיטת התוס' והרא"ש עדיף להשים תכלת שני חוטים - משמנה, מאשר לא לעשות כלום, שלא נעשה בכלל תכלת.

דלא מבעי לפי הפוסקים שאומרים (מובא באנציקלופדיה התלמודית בערך חצי שעור) שכמו שיש איסור בחצי שיעור באיסורים, כמו כן יש גם מצווה בחצי שעור במצוות.

אלא אפילו לפי מי שאומר בעלמא שאין חצי שיעור במצוות, ואין מצוה לאכול חצי כזית מצה, אפילו שאין לו יותר, אפי"ה י"ל דהכא שאני, כיון שסוף סוף יש כאן צירוף של תכלת ולבן, ויש פה קיום מצוות שמונה חוטין ביחד, אז גם אם החסיר בתכלת, עדיין הועיל במה ששם תכלת.

ועוד כיון שכרכנו גם בתכלת התקיים "ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת" לשיטת הרמב"ם, דקאי על כריכות מדאורייתא שהוא בתכלת (ורק משהו בכריכה תחילה וסוף בלבן).

ואולי נאמר לשבחו של מי ששם שניים תכלת וששה לבן, את הכלל מה שאמרו חז"ל

"תפסת מרובה לא תפסת, תפסת מועט תפסת"

ובוודאי שיצאנו לכו"ע מצות ציצית שהרי הגמרא אמרה בהדיא שבקלא אילן יוצאים, וכ"ש בזה, (וכמו שהארכתי בזה בהמשך, במאמר יש להשיב), וכן קצת המנהג, מזמן האדמו"ר מרדזין לעשות או כהרמב"ם או כהראב"ד, וכן שמעתי שהורה כהראב"ד, הרה"ג ר' משה שטרנבוך שליט"א ראב"ד העדה החרדית מהטעם הנ"ל.

אך הקשה לי אחי היקר הרב חיים זאב ראם שליט"א שבשו"ע סימן יב' ס"ס א' מובא שיטת ר"ת בגרדומין, וברמ"א כתב שכן המנהג, [ובמ"ב משמע שמכריע כשיטה הראשונה ודלא כר"ת] והרי כל שיטת ר"ת שם מבוסס על הדין לשיטתו שעושים שתים תכלת ושתים לבן, ושמא י"ל שחיישינן לר"ת רק לחומרא בגרדומי הלבן שצריך שתים שלמים, וצ"ע, (וכן משמע גם בב"י, שהביא בשם הסמ"ג שתי השיטות או כהרמב"ם והראב"ד - או כרש"י ותוס', ולא הכריע ביניהם, ובאר הב"י היות וזה לא היה למעשה בימיו).

ומי שיחלוק עלינו בזה, אז יכול להשים חצי לבן וחצי תכלת, ומי שייטען שהדבר הוא ספק השקול, יכול לעשות בט"ק כחד ובטלית גדול כאידך, וייצא יד"ח תכלת, ממ"נ עכ"פ באחד מהם. וגם לא יהיה כשקורא ק"ש כמעיד שקר ח"ו. וכמו שיש מהמהדרין שמניחים תפילין גם של רש"י וגם של ר"ת.

ג] לשלול שזה ח"ו לא סיבה לבטל התכלת

אך לעומת זאת מי שלא שם בכלל תכלת בגלל המחלוקת הראשונים הזאת, הרי הוא מבטל בוודאי את מצוות התכלת.

וזה דומה לפסק של המ"ב בסימן תקפח' סעיף א' באדם שנאנס ולא שמע תקיעת שופר ביום הראשון של ר"ה עד לבין השמשות, ורק אז נזדמן לו שופר, שבוודאי חייב לתקוע מספק שמא הוא עדיין יום, ולא יאמר כיון שאין לי מצווה בוודאות אין לי צורך לקיימה.

וכן שמעתי ראייה נפלאה בשם הגאון הרז"נ גולדברג שליט"א, בשם האדמו"ר מרדזין זצ"ל, שהוכיח מהגמ' בסוכה דף מז. והלכתא שבשמיני עצרת בני חו"ל יושבים בסוכה בגלל ספק שביעי ולא מברכים מספק.

(אין התייחסות למניין הכריכות, היות והוא רק מצווה מן המובחר).

הקושיות: על התכלת הפרפורה

[א] מהגמ' במנחות דף מד. איתא ת"ר החלזון ועולה אחת לשבעים שנה וכו', וצובעים בדמה וכו' ולפיכך דמיו יקרים,

וזה לכא' לא מתאים לתכלת הנ"ל שהיא מצויה כיום מאד ביוון, וכן כנראה לא מתאים לממצאים הארכיאולוגים שהיה מהם כמויות ענק, והיה כ"כ מפורסם אצל הגויים.

[ב] וכן השאלה המרכזית היא, מהו החלזון הנ"ל, האם הוא חלזון התכלת או שמא הוא הארגמן היות ועיקר הצביעה בו הייתה לסגול, וכן נקרא בלשון הגויים פרפורה, דהיינו סגול, וכן איתא בתרגום השבעים על המילה הארגמן - פרפורה.

[ג] וגם לא צובעים בדמה, אלא יש לה כמין בליטה, על גבה, שרק שם יש טיפת הצבע ולא בדמה.

[ד] הרי איתא "במדרש רבה ותנחומא" ועכשיו אין לנו אלא לבן והתכלת נגזר, וכן משמע בספרי.

[ה] הרי בזוהר הקדוש מבואר שהתכלת הייתה בים כנרת.

תשובות

[א] ועיין בהרחבה במה שהארכתי בזה לענ"ד לעיל במאמר האם יש בחז"ל סימני זיהוי, וכן במאמר דמיו יקרים, ולא אכפול הדברים.

ועוד י"ל שבש"ת הרדב"ז ח"ב סימן תרפ"ה כתב, שתופעה זו אינה אלא רק בדרך ניסית והיום אין שייך בה הנס, ועיין ע"ז עוד בעלון, ובספר החשוב "משיכיר" איך מפרשים את כל הסימנים שבגמ' שמתקיימים בחלזון הפרפורה ואכמ"ל.

[ב] עיין במאמר לעיל - החידוש שבחלזון הפרפורה.

[ג] והנה בגמ' בשבת עה. מוכח, מזה שלא מחייב על הוצאת הצבע החלזון מהחי, משום נטילת נשמה, ונחשב למתעסק, שבוודאי זהו

לא דמה ממש, וכמו שכתב התוס' שם, שדמה שצובע בו הוא מיפקד פקיד.

ד] בכל הראשונים והאחרונים מבואר דנוהג בזה"ז,

עיין לקמן דף 49 בפרק האם התכלת נגנזה והאם היא נוהגת בזה"ז?
ה] עיין לעיל מקור 16 שהרחבתי בזה.

ומזה ראייה שמה שטענו נגד הפרפורה,

א] שהיא לא מתאימה לסימנים של חז"ל.

ב] שצריך עיון האם מה שטען הבית הלוי על התכלת של האדמו"ר מרדזין, שאם כדבריו שהתכלת היא דג הדיונון, איך יכול להיות שנפסקה מאתנו המסורת, הרי הדיונון מצויה בינינו תמיד, האם טענה זו שייכת גם על החלזון של הפרפורה?

אינה טענה

טענה א] ראה הישוב בארוכה לעיל.

טענה ב] לא רק שאיננה שייכת כלל, אלא היא ראייה עצומה להיפך, שהפרפורה היא החלזון, שהרי אנו יודעים בגמ' שנפסקה בגלל גזירת מלכות, והרי אנו יודעים על הפרפורה שהיה עליה מאות שנים, גזירת מלכות, וכן הסיבה של הגזירה בגלל שרצו שרק המלכים ילבשוהו, וכו' וכו',

ואדרבה מכל המקורות לעיל יש לנו כן מסורת, שהחלזון הוא הפרפורה וכדאמרינן [עמ' 35].

ומזה מוכח שלא הציגו בכלל, בפני זקני הדור, את עיקרי הדברים והטענות כראוי.

**אמנם הראיות שיזהו התכלת האמתית,
הם חזקות פי אלף, מהקושיות.**

יש להשיב

יש הרבה אנשים משלנו, שהם שמרנים מאד, (מדי) ולכן קשה להם לשמוע על מצות עשה שנתגלתה, [ואין אני מתכוון ח"ו לרמוז על חלק מגדולי הדור] שלא מעניין אותם לשמוע את העובדות, ואפילו זה מאד מציק להם, ולכן הם מחפשים סיבות ותירוצים, מתחת האדמה, למה אין כלל צורך לשמוע את העובדות והראיות, בזיהוי התכלת, **אותם** לעני"ד א"א לשכנע. אבל אפשר וצריך לדון עם רוב האנשים הת"ח, שרוצים באמת לשמוע ולבדוק ולחקור היטב את הנושא, אם זה נכון הדבר שהתגלתה התכלת, או שמא היא טעות. **הדבר המרכזי - והראשון** שעלינו לבדוק הוא את העובדות והראיות, האם זה אמת נכון הדבר שחלזון הפרפורה - מורקס הוא הוא התכלת ? או לא.

ורק עם הגענו למסקנא חיובית, לאחר מכאן לדון בכובד ראש, כראוי למצות עשה ששקולה - כנגד כל התורה כולה, האם יש לנו את האפשרויות לקיימו? ואיך לקיימו. **ולא** לנסות ולגבב כל מיני המצאות והלכות וחומרות, לא מבוססות, שמטרתם אחת היא, איך אפשר לדחות את קיום מצות תכלת, מכדי להתחמק מלברר לגופו של דבר, האם זה התכלת או לא.

אולם אמת שצריך אבחנה אמתית, שגם אם עלה התכלת בידינו, אם בפרטי המצווה **לעיכובא** אין אנו יכולים לקיימו, הרי אנו **בצער** רב, שוב אנוסים בזה.

אך כבר הכריעו בזה גדולי הדורות שלפנינו, ועיין בעלון החשוב "**מצות תכלת בזמננו**" שאם היה סיבה אמתית וחשש סביר על התכלת של האדמו"ר מרדזין זצ"ל, היו לובשים אותו אפילו מספק קל.

כ"ש בנידון דידן **שהעובדות** מדברות בעד עצמן.

וק"ו שגדולי הדורות לא עלה בדעתם, טענה מוזרה מאד [ששמעתי לאחרונה מכמה ת"ח] שמכיוון שיש מחלוקת ראשונים גדולה במניין

החוטין, ואכמ"ל, אם יעשה תכלת פחות מכשיעור, או יותר מכשיעור, לא ייצא כלל יד"ח של ציצית, אפילו לא של לבן.

ויש שמחזיקים בטענה זו (יותר בעדינות) ואומרים שאע"פ שבוודאי יצא יד"ח ציצית, אבל יעבור על כל תגרע, או על כל תוסיף, משא"כ כשעושה הכל לבן, ואין שם תכלת כלל אין עובר משום כל תגרע שלא שם תכלת, וכן לא עובר כל תוסיף על מה ששם יותר לבן.

אולם הם נאלצים להודות שבגמ' מבואר בדף מ' לא יהא אלא לבן. שאם עשה במקום תכלת, קלא אילן יצא יד"ח של לבן.

וזה פשוט מעורר תמיהה רבתי איך לדבריהם יוצא דין חדש ומוזר, שאם שם ג' לבן ואחד תכלת, לא יצא כלל יד"ח של ציצית, ואם שם ג' חוטין לבן ואחד קלא אילן יצא יד"ח.

אמנם כן יכול לפעמים להועיל קלא אילן יותר מהתכלת, במניין החוטי לבן!!! אז הקלא אילן נחשב כלבן, והתכלת לא, אבל במה שצריך חוטי תכלת בזה לא יתכן שיועיל קלא אילן למניין החוטין ולא תועיל התכלת.

וכמעט שאין עוד צורך לענות ע"ז, [ובפרט דכוונתם לקנטר, כמו שאומרים בעצמם, שהרי הם יכולים ללבוש ארבעה חוטין מתכלת וארבעה מלבן, ודעבד כמר עבד, וכאמור לעיל]

ועוד דסברא פשוטה היא זו, שהתורה הקפידה דווקא על שני מינים בתערובת תכלת ולבן, ואעפ"כ בדיעבד יוצאים אפילו במין אחד, או תכלת או לבן, ומשלימים לשמונה חוטין ומצטרפים זה את זה, אז גם אם עשה שני מינים בתערובת, ומין אחד פחות מכשיעור, ומין האחר יותר מהשיעור, ודאי שיצא עכ"פ ידי ציצית, אלא שחיסר מצוה. (דלא דמי כלל לסוגיא בגיטין או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים, וכן לכמה דוגמאות נוספות שם, וכמשכ"ל)

ואולם למי שעדיין צריך ראייה, יש להוכיח מהגמ' בדף מ. שמחפשת הגמ' סיבה מדוע ביטלו בסדין פשתן את התכלת, ואומרת הגמ' בהו"א גזירה משום קלא אילן, ודוחה הגמ' ולא יהא אלא לבן, **ואם** איתא כדבריהם שהממעט בתכלת ושם רק חוט אחד תכלת לא יצא

כלל ידי ציצית, יכלה הגמ' לענות שיש עדיין חשש של קלא אילן, שהרי אם ייקח חוט של תכלת וחוט של קלא אילן, הרי לא קיים כלל מצוות תכלת.

ואין לדחות שהדבר לא שכיח שבטלית אחד יהיה גם תכלת - וגם קלא אילן, שהרי היה מצוי מאד בזמנם גם התכלת וגם הקלא אילן.

ועוד שהרי מצינו בגמ' בהדיא בדף מא: שיש לחוש בטלית אחד בתערובת של תכלת וקלא אילן.

על אף שרוב רובו של גדולי הדור לפני כמאה שנה לא חששו לתכלת של האדמו"ר מרדזין (עיין לעיל עמ' 32 וכן בעמ' 48) היו כמה כידוע גדולים יחידים שאעפ"כ הלכו מטעם אם לא יועיל לא יזיק.

וכן ידוע מאד בשם החזו"א שנשאל מדוע לא חוששים לספק דאורייתא לחומרא, וכן אם לא יועיל לא יזיק, ותירץ שהתכלת של האדמו"ר מרדזין אינה בכלל ספק, והמשיל לזה שכמו שאין ללכת עם מסגרת של משקפיים ללא עדשות [שכך היה פעם משוגע שעשה] מטעם אם לא יועיל לא יזיק.

וא"כ פשוט ומוכח מדבריהם לפענ"ד על התכלת של הפרפורה, שבוודאי לכו"ע היו לובשים אותה, או מטעם וודאי כמו שאכתוב לקמן בסיכום הדברים, או עכ"פ מטעם ספק.

האם התכלת נגנזה!!! והאם מיצוות התכלת בכלל נוהגת בזה"ז???

אין בזה שום ספק שהרי בכל הראשונים והאחרונים, מוכח שנוהגת מיצוות התכלת בזה"ז למעשה, ואע"פ שהם כותבים במפורש שלא היה בזמנם תכלת, וכלשון הרי"ף והרא"ש (יג: מדפי הרי"ף) "והאידנא אין לנו תכלת".

אעפ"כ כולם לא ידעו כלל מהטענה [שהתפשטה היום לצערי בטעות] שהמצווה הזאת נפסקה מאתנו, ולא תשוב אלינו עד בוא משיח צדקינו.

א] כן מוכח מהרא"ש והרי"ף בעצמם, שפסקו להלכה את כל דיני התכלת לכל פרטיו ודקדוקיו,

וגם האריכו מאד כיצד ניתן לבדוק האם התכלת עשויה מהחלזון או שמא הוא מקלי אילן, וכידוע לכל - שכל מה שאינו נוהג בזה"ז הרי"ף והרא"ש לא הביאו בפיסקיהם,

וכן משמע מהטור שהביא להלכה בריש סימן יא' איך עושים תכלת בזמן שהיה תכלת.

ב] וכן הרמב"ם לא שמע ולא ידע שהתכלת נגנזה, ולא תתגלה רק לעתיד לבוא, ובפירוש המשנה (בתחילת פרק התכלת) כתב ואינו נמצא בידינו היום, לפי שאין אנו יודעים לצבעו, שאין כל מין תכלת בצמר נקרא תכלת, אלא תכלת ידועה שאי אפשר לעשותה היום - [וכוונתו שרק הצבע מהחלזון כשר, כיוון שרק הוא עומד ביפיו לעולם]

וכן גם מפורש ברמב"ם בסוף פ"ב מהלכות ציצית, (שמקורם הוא בדברי הגמ' האלו - וכמו שכתב בב"י שם) שבגמ' במנחות מג: איתא תניא היה ר"מ אומר גדול עונשו של לבן יותר מעונשו של תכלת, משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שאמר לשני עבדיו לאחד אמר הבא לי חותם של טיט ולאחד אמר הבא לי חותם של זהב, ופשעו

שניהם ולא הביאו, איזה מהם עונשו מרובה? הוי אומר זה שאמר לו הבא לי חותם של טיט ולא הביא, (וברש"י שם, שמצוי הוא ולא הביא עונשו מרובה) עכ"ל.

וז"ל **הרמב"ם** הנ"ל, קשה עונש של מי שלא הניח לבן יותר מעונש של מי שלא הניח תכלת, לפי שהלבן מצוי לכל, והתכלת אינה מצויה לכל, **לפי שאינה מצויה בכל מקום** ולא בכל זמן **מפני הצבע שאמרנו** עכ"ל, [וכוונתו בוודאי למה שכתב שם בתחילת הפרק, "והתכלת האמורה בציצית צריך שתהא **צביעה ידועה** שעומדת ביפיה ולא תשתנה וכל שלא נצבע באותה הצביעה פסול לציצית אע"פ שהוא כעין הרקיע וכו' וכו' מביאין דם חלזון וכו'". [1] עיין בהערות למטה.

הערות

[1] [ובהסבר דבריו של הרמב"ם, מובא בספר הגרי"ז ענינים בש"ס (מפי אחרים) שהקשה "בתורה תמימה" מדוע באמת רק תכלת של החלזון כשר וקלא אילן פסול, ותירצו לפי שיטת הרמב"ם, שמתחיל את דבריו בפ"ב מהלכות ציצית שצביעת התכלת צריכה להיות דווקא בצבע עמיד שעומד ביופיו לעולם ושאר המשחירין פסולים, ורק לאחר מכאן כותב כיצד עושין מביאין דם חלזון וכו', שמוכח מדבריו שיש דין שצבע התכלת תהיה קיימת לעולם, וקיבלו חז"ל שרק בחלזון מתקיים זה הדין, משא"כ בקלא אילן שהרי נקלש צבעו בבדיקות, וכ"ש שאר צבעים שהם חלשים מקלא אילן,

ולפ"ז מה שאמרו בגמ' איך לעשות את הבדיקות להכיר ולהבדיל בין אם נעשה התכלת הכשרה - לקלא אילן, אינו רק סימן היכר בעלמא, אלא הוא הטעם והסיבה גופא מדוע צריך חלזון, [וכ"כ הכ"מ שם]. ועיין עוד לקמן בעמוד 73-74 ראיות נוספות ברמב"ם – ובבנו ר' אברהם, כפירוש הגרי"ז הנ"ל, א"כ מוכח מדבריהם שהחלזון לא נגזר, אלא רק אינו נמצא בדורות האחרונים – וכאשר ימצא התכלת, וכו'.

וזה לעני"ד הפשט האמיתי ברמב"ם, אך לפ"ז לכא' כל צבע תכלת שנצליח לעשותו עמיד יהיה כשר, ולא רק מחלזון-הפרפרא, אך קשה ע"ז מהתוספתא תכלת אינה כשרה אלא מן החלזון וכו' ואכמ"ל]. אולם יש לדעת ששיטת הרמב"ם בזה הוא יחידאי, אבל שאר הראשונים חולקים עליו, רש"י בכ"מ מפרש תכלת – כמוצר מחלזון. רבינו גרשום מנחות מא: אומר שהתכלת דוהה בכביסה, ותוס' במנחות מב: ד"ה וסמננין וראיתי שמביאין ירושלמי כלאים פ"ט ה"א שמשמע דדרשינן תכלת וארגמן שצריך בע"ח – דומיא דתולעת שני, ואכמ"ל.

[ג] וכן הרמב"ן מעיד על זמנו שהוא יודע מה זה התכלת, [וא"כ היא - לא נגנזה] אלא מעיד שיש עליה גזירת מלכות, (מובא לעיל מקור 17)

[ד] וכן מפורש במהרי"ל החדשות או"ח סימן ה' דשם יחזור דבר לקילקולו שיהא התכלת מצוי, כ"ש למאי דכתב הסמ"ג דאותו דג חלזון הוא בים המלח וכתב סימניו בקל היה לעשות תכלת, עכ"ל.

(כוונתו ששייך גם היום את האיסור מדרבנן שאסרו ללבוש ציצית בבגד פשתן, שם ישם תכלת שלא במקום מצווה כגון בכסות לילה) ומי יעז להקל ראשו כנגד מה שהיה כ"כ פשוט למהרי"ל ולבטל המצווה.

[ה] וכן החינוך מצווה שפוי' (ד"ה וצבע התכלת) "וזה ימים רבים לישראל לא שמענו למי שזכה לתכלת בטליתו" וכן איתא התם (בד"ה מדיני המצווה) "כגון אנו היום שאין אנו מוצאין תכלת"

[ו] וכן הלבוש בהקדמה לאו"ח (הלבוש הראשון) מסביר מדוע קרא לספרו הראשון לבוש התכלת,

"כי כמו שחייב האדם ללבוש תכלת בציצית בכל יום אם ימצא, כן הוא חייב להלביש את עצמו באלו הדינים בכל יום אם יזדמנו לו" [ובאמת לא צריך בכלל להביא ראיה שמצווה שנוהגת בזה"ז, [ולא רק בזמן הבית] ונהגה גם בזמן הגמ' כמפורש בהרבה מקומות בש"ס ובמנחות שם, שבוודאי שנוהגת גם להלכה בימינו, "וזאת התורה לא תהיה מוחלפת" וכן פוסק למעשה היום השו"ע או"ח סימן יח' ס"ג מאימתי מברך על הציצית בשחר משיכיר בין תכלת שבה - ללבן שלה עכ"ל.

וכל הראיות שהבאנו, הוא רק כדי שלא נטעה ח"ו לבאר את דברי המדרשים והספרי (המובאים בהמשך) שנגזז הכוונה שיש מציאות שנודע לנו - שנהיה אנוסים ולא נוכל לקיים את המצווה הזו, עד בוא משיח צדקינו. אלא נגזז הכוונה עיי"ד גזירת מלכות רומי הרשעה, שלא הרשתה להשתמש בזה אלא רק לצורך מלכותם, וכמפורש בגמ' סנהדרין יב. וברמב"ן [הובא לעיל] וכן מוכח מהספרי גופא כפי שיתבאר בסמוך.

ח] ומה שמובא בשם **תלמידי האר"י הקדוש**, שיש למצוות התכלת קשר חזק לחורבן ולגלות הרי זה רק בא לבאר עומק העניין מדוע הקב"ה סובב את גזירת המלכות עלינו וידוע דברי מרן החפץ חיים שדורינו סמוך לגאולה.

הרי **אדרבה ואדרבה** זה סיבה מאד גדולה להתחזק במצווה זו ביתר שאת, (וזה רק מביא לידי -דמעות, לכל מי שיש מעט יר"ש בקרבו) וכדי שנזכה בקרוב ממש עוד היום שיבוא משיח צדקינו, וזה בוודאי לא הכוונה ח"ו לבטל מאתנו את המצווה.

אולם לצערנו הרב אין לנו מזה עדיין ראיה שמיד אנו נגאלים, שהרי לקח הרבה זמן מאז החורבן עד שנפסקה התכלת. אבל הרי אנו מאמינים בני מאמינים ומחכים בכל יום ויום לגאולה, אך זה כן סיבה להתרגש עד מאד שזיכה אותנו הבורא לקיים מצווה זו.

ביאור – דברי המדרש רבה – והמדרש תנחומא ועכשיו אין לנו אלא לבן והתכלת נגנז,

לכא' צ"ב איך נעלם המדרשים הנ"ל מכל רבותינו הראשונים והאחרונים המובאים לעיל, (ורק הובא המדרש בביאור הגר"א בשו"ע)

וכן צ"ב מה המקור של המדרשים הנ"ל, ומה הכוונה שנגנז? והאם נעשה נס משמיים שנגנז? והאם רצונו לומר שאין שייך היום למוצאו". וממתי הוא נגנז?

ונראה פשוט שהמקור - הוא "מהספרי" - בפרשת - "וזאת הברכה"

"וז"ל הספרי - אמר ר' יוסי פעם אחת הייתי מהלך מכזיב לצור (התכלת באזור צור) ומצאתי זקן אחד ושאלתיו לשלום, אמרתי לו פרנסתך במה הוא? אמר לי צידי חלזונות, אמרתי לו ומי מצוי? אמר לי השמיים מקום יש בים שמוטל בין הרים וסממיות (עכביש) מכישות אותו ומת ונימוק במקומו, אמרתי השמיים ניכר הוא שגנוז לצדיקים לעולם הבא, עכ"ל.

וצע"ג א"כ שיש מקור לנגנו, כ"כ קדום, איך יכול להיות **שהתנא** ר' יוסי נשבע "השמיים" שנגנו לצדיקים לעתיד לבוא, והתכלת היה במציאות כמה מאות שנים אח"כ עד שנעלם??? כל זמן הגמ' **והאמוראים**, כמבואר בהרבה מקומות בש"ס, וכגון: במנחות מב: אמר ליה אביי לרב שמואל בר רב יהודה האי תכילתא היכי צבעיתו לה? אמר ליה מייתנין דם חלזון וסמנין ורמינן לה ביורה וכו', וכן שם מג. בשני דר' אחאי בדקוה וכן בהמשך הגמ' רב יהודה רמי תכילתא לפרזומא דאינשי ביתיה וכו' וכן בסנהדרין יב', ועוד.

ועוד צ"ע פשט דברי הספרי גופא, איך יכול להיות שר' יוסי פוגש את הזקן ושואלו מה פרנסתך ועונה לו צידי חלזונות, הרי שיש חלזונות לצודם ופרנסתו מכך, וכששאלו ר' יוסי ומי מצוי עונה לו בשבועה "השמיים" סממיות מכישות אותו ומת ונימוק במקומו, הרי שא"א לצבוע בזה כלל.

ועוד שר' יוסי בתחילת השיחה עם הזקן אינו יודע האם יש חלזונות, ובסוף השיחה נהפך לנביא...

ועוד צ"ב וכי בגלל שהזקן אמר לו שיש סממיות (עכביש) שמכישות את החלזון בגלל זה נשבע ר' יוסי שנגנו לצדיקים לעתיד לבוא?.

ועוד שבפסיקתא מובא ג"כ הספרי הנ"ל בשינוי לשון מעט, שהסממיות מכישות את **האדם** שבא לצודם.

ועוד צ"ע איך יתכן שנגנו? והרמב"ן מעיד על ימיו שהוא יודע מהי התכלת, "והתכלת גם היום לא ירים איש את ידו ללבוש חוץ ממלך הגויים" (מקור 17)

ועוד צע"ג דהרי מבואר בגמ' בסנהדרין בדף יב. שהיה על התכלת גזירת מלכות בזמן הגמ', ובפשטות היא עי"ד מלכות רומי [אדום] הרשעה, שהתפשטה בכל העולם, וא"כ זה הסיבה מסתמא שנעלם מאתנו התכלת, [ועיין לעיל במקור 20 שהארכנו בזה]

יהיה מה שיהיה הפירוש בספרי – עכ"פ מבואר בוודאי שמאות שנים לאחר שנשבע ר' יוסי שהתכלת נגנזה, נהגה למעשה מצות התכלת בישראל, הרי שנגנו אין פירושו ביטול המצוה כלל.

וראיתי שמפרשים **פירוש אמיתי** בספרי, שסממיות [עכביש] הוא רמז לחיילי רומי, ע"פ המדרש שוחר טוב משלי ל' על הפסוק "שסממיות בידם נתפש" זה מלכות אדום הרשעה, שגרועה משרצים,

וא"כ כל הקושיות מתורצות הפלא ופלא, אותו זקן שפגש ר' יוסי, או שהיה עובד רשמי מטעם המלכות רומי- לצוד החלזונות, או שהיה מתפרנס "מהשוק השחור", ובשעת גזירת המלכות מדברים ברמז סממיות מכישות, ולכן ענה לו ר' יוסי השמיים ניכר הוא שנגזר לצדיקים לעתיד לבוא, כידוע בכל ספרי חז"ל שגלות הרביעית שהיא האחרונה היא רומי - אדום, שלאחריה יבא משיח צדקינו, "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו והייתה לה' המלוכה"

ולפ"ז יש לנו **מקור נוסף** עצום ונפלא, כיצד נעלם לנו התכלת, וא"כ הגזירת מלכות הייתה כבר בזמן התנא ר' יוסי ולאחריה מאות שנים בזמן האמוראים וכמו שמבוא בסנהדרין יב', ולאחריה מאות שנים בזמן הראשונים, וכמו שהביא הרמב"ן עיין לעיל במקור [17 ו-20]

וראיתי שהיום שיודעים את ספרי חוקי רומא שיש לנו את ספריהם העתיקים, יודעים בברור שהגזירת מלכות נמשכה מאות רבות של שנים, וכ"כ יודעים מי הקיסרים שהיו וגזרו בזמן ר' יוסי - ובזמן רבא- ובזמן הרמב"ן ואכמ"ל.

דוגמא לזה לקמן עמ' 80.

ומה שמקשים **מ"האור החיים** שמבאר מדוע המילה "לדורתם" נכתבה באמצע מצוות ציצית ולא בראש הפרשה, ומסביר שהלבן ישנו בכל זמן לכן נכתב עליו לדורתם, כי הוא נמצא בלי הפסק, משא"כ התכלת שיש זמן שאינו מצוי לא נכתב עליו לדורתם.

זה אינה קושיא כלל, שהרי בוודאי שהיה למעלה מאלף שנים שלא היה מצוי תכלת לישראל, ולכן לא נכתב לדורתם, וכמו שכתב הרמב"ם סוף פ"ב מהלכות ציצית, וכמשכ"ל, אבל ח"ו לא עלה על דעת איש לומר שאינה נוהגת בזה"ז, וכמו שהוכחנו.

מסקנת הדברים:

הדברים ברורים כשמש שהתכלת נעלמה מאתנו עי"ד גזירת מלכות ולזה קראו נגנזה, אבל ח"ו שאינה דין והלכה לבטל מאתנו את התכלת כשנמצאנה, וכשם שקיימוה כל זמן הגמ' שלאחר ר' יוסי, וכמבואר בכל הראשונים והאחרונים. [ודלא כערוך השולחן] וכמו שהוכחנו לעיל וכי יעלה על הדעת שהרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור והחינוך והמהרי"ל והלבוש לא ידעו את הטעם האמיתי מדוע אין להם תכלת, ואנחנו יודעים יותר מהם...

והוסיף ראייה נצחת מיניה וביה. אם ר' יוסי ידע שהתכלת נגנזה לעתיד לבוא, אבל הגויים ממשיכים לצבוע בחלזון של צור, כי הוא לא נגנז בכלל... א"כ מה התפלא ר"י על דברי הזקן שאמר לו שמתפרנס "מצידי חלזונות". הרי הוא בוודאי מתפרנס מהחלזון הפרפורה שהוא לא נגנז...

ולפי ספרי המקובלים – כתב כבר "הישועות מלכו" שזה סימן לניצנוצי הגאולה שכבר היו קיימים בזמנו לפני מאה שנה, וכ"ש היום (ולצערי – הכותב איני מבין בקבלה) אבל אולי יש פה "הראינו אות לטובה" וזה ח"ו לא סיבה לבטל את המ"ע החשובה כנגד כל התורה – ומגעת עד כסא הכבוד, (היות ואנחנו לא שייכים – לגוג ומגוג וחבורתם) וכבר פסק החפץ חיים – כידוע לכל, שדורינו סמוך מאד לגאולה, אכ"י"ר].

בגודל החיוב של מצות עשה של התכלת

ראיתי שיש ת"ח שטועים וחושבים שקיום מצוות עשה של התכלת הוא אך ורק "הידור מצוה" בעלמא, והם נשענים על מה שאמרו התכלת אינה מעכבת את הלבן והלבן אינה מעכבת את התכלת [מנחות לח.]. והלכה כחכמים ודלא כרבי שם.

ועוד ראייתם ממה שאמרו בחז"ל בספרי שבמניין המצוות התכלת והלבן הם נמנים מ"ע אחת, וכן נפסק ברמב"ם ספר המצוות עשה י"ד.

וטעות הוא בידם שהתורה צוותה עלינו בפירוש "ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת" וציווי של התורה חייבים לקיים וזה אפילו אינו שיירי מצוה. וכאמרם ז"ל [מנחות מד.] שמי שאינו שם ציצית בבגדו עובר בחמשה עשה, ואחד מהם הוא "ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת".

וכתבנו התוס' מנחות מ. והרא"ש סימן י"ז. ובנמו"י יג: ובב"י סימן י"ב ס"ה ד"ה ונראה לי שעיקר מצות ציצית – הוא התכלת (בגלל – וראיתם).

וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות ציצית [פ"א ה'ג'] "נמצאו במצוה זו שתי צוויות שיעשה על הכנף ענף יוצא ממנה, ושיכרוך על הענף חוט תכלת וכו'.

ועוד אמרו שם [במנחות מג:] תניא היה ר"מ אומר גדול עונשו של לבן יותר משל תכלת. משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שאמר לשני עבדיו לאחד אמר הבא לי חותם של טיט ולאחד אמר הבא לי חותם של הב ופשעו שניהם ולא הביאו איזה מהם עונשו מרובה? וכו' עכ"ל. הרי בהדיא שמי שפשע ולא הביא תכלת נענש ועבר על מצות המלך. רק עונשו קל במקצת היות וקשה מאד להשיג תכלת – כמו חותם של זהב, משא"כ לבן קל להשיג.

ועוד אמרו שם [מנחות מ.] שאם אחד שלובש בגד פשתן שם בבגדו ציצית צמר "מקלא אילן" ולא מהתכלת האמיתית. אע"פ שיצא יד"ח של ציצית לבן, במה ששם את הקלא אילן, כאמרם "ולא יהא אלא לבן" הרי עובר על איסור שעטנז "כדריש לקיש דאמר ריש לקיש כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב". שהרי יכול לקיים את מצוות ציצית של לבן גם בחוטי פשתן לבדם. משא"כ אם שם את התכלת האמיתית מחלזון אע"פ שהם עשויים מצמר [דתכלת חייב להיות מצמר] אינו עובר על איסור שעטנז מדאורייתא כדריש לקיש "ואם לאו (אם אין אתה יכול לקיים שניהם) יבוא עשה וידחה לא תעשה. עכ"ל. וכן פירש"י שם יעו"ש.

הרי מבואר להדיא בגמ' שעשה של התכלת הוא מצות עשה גמורה שדוחה איסור שעטנז "שעשה דוחה – לא תעשה" ומכאן ילפין כלל זה לכל התורה כולה, "והפתרון" שאפשר להשים לבן במקום התכלת, ואז לא יאלץ להשים חוט צמר בבגד הפשתן-שעטנז, אלא יכול לעשותו בחוט פשתן ג"כ, אינו טוב, כי מבטל מ"ע של תכלת, ולכן הגמ' אומרת ע"ז אינו יכול לקיים שניהם. ואז בא עשה של התכלת ודוחה ל"ת דשעטנז. מדאורייתא, (אבל מדרבנן גזרו אטו קלא אילן או אטו כסות לילה יעו"ש) וז"פ.

ועוד ראה מהגמ' [מנחות מא.] מהמעשה שם בגמ'. שהמלאך פגש את ר' קטינא דמיתכסי בסדינא [בגד פשתן, ולא היה לו ציצית גזירה משום כסות לילה רש"י] א"ל סדינא – בקייטא (בקיץ) וסרבלא בסיתוא (בחורף, שהן עגולים ואין להם אלא שתי כנפות רש"י) ציצית מה תהא עליה, א"ל ענישתו אעשה, א"ל בזמן דאיכא ריתחא ענשינן. עכ"ל. ומבאר הרי"ף [שם בדף יד. מדפי הרי"ף] שבודאי לבש חוטי לבן – מפשתן, שבגד פשתן חייב בציצית לבן מפשתן, ורק נמנע מללבוש חוט תכלת, היות וחכמים אסרוהו, וע"ז נוזף מן השמים שגורם לעצמו להמנע מללבוש חוט תכלת. עיי"ד שלובש בגד מפשתן, ובעידן דריתחא נענשים ע"ז. וכן נפסק בשו"ע (סימן ט סעיף ו') שבגד פשתן – חייב בחוטי פשתן לבן.

ולפי הדברים ק"ו בן בנו של ק"ו, ומה אם אדם שלובש פשתן וציצית מפשתן כי אסור לו להשים תכלת מדרבנן, יענש ע"ז בעידן דריתחא שביטל תכלת כי יכל ללבוש בגד שמותר בו התכלת, כ"ש מי שלובש בגד שחייב בתכלת ולא שם, ק"ו שייענש אפילו לא בעידן דריתחא.

[והרי הם דומין לשני בני אדם, שאחד מהם כל חייו אוכל פירות ונמנע מלברך ברהמ"ז. והשני אוכל כל חייו סעודות עם פת ולא מברך ברהמ"ז] וז"פ. (ורק למי ששם פשתן — בבגד פשתן כי אסור לו להשים תכלת, מפני תקנת חכמים שייך לומר שלא קיים מצוה מן המובחר, כי היה יכול להשים בגד אחר ואז היה שם גם תכלת, אבל למי שיש לו בגד רגיל שחייב בתכלת ולא שם אלא לבן הרי הוא פושע וייענש עונש גמור, וז"פ).

ועוד ראייה מפורשת מהגמ' בב"מ דף סא: "אמר רבא למה לי דכתב רחמנא יצ"מ גבי ציצית אני הוא שהבחנתי במצרים בין טיפה של בכור לטיפה שאינה של בכור ועתיד להפרע ממי שתולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא" הרי מבואר שהקב"ה יעניש אותנו קשות. אע"פ בודאי קיים מצות לבן לגמרי. (כדהוזכר לעיל מנחות מ. לא יהא אלא לבן) היות ומבטל מצות התכלת. וכ"כ בתוס' שם "ואע"ג דעובר על מצוות ציצית וכו'".

האם אנחנו מקיימים מצוות — רק אם יש בהם מסורת

שמעתי ת"ח שטוענים נגד התכלת ואומרים שא"א לעשות מצוה שאין לנו מסורת עליה, וכמו שאין לנו אוכלים עופות שיש בהם סימני טהרה היות ואין לנו מסורת בזה.

ומביאים ראייה לזה שיש סיפור שמתהלך בבית בריסק. שכשהאדמו"ר מרדזין הפיץ את התכלת דרוזין, דג-דיונון. אז הבית הלוי אמר שהיות ואין לנו מסורת ע"ז אין לנו מצווים לקיימו.

ודבריהם אינם נכונים כלל, שהרי מצות תכלת היא מצוה גמורה שציונו הבורא, וכי אנו נחמיר על עצמינו מדעתנו ח"ו נגדו.

וכי מפני שהחמרנו על עצמינו לא לאכול עופות שאינם במסורת שמא ח"ו נכשל במאכלות אסורות, נחמיר על עצמינו — לא לקיים מצוות

שנמנע מאיתנו עקב גזירת המלכות? האם נעשה ח"ו "הפגנה" נגד בוראינו, שמצוות שאבותינו לא זכו לקיים, אז גם אנו לא נקיים.

ושמעתי מאדמו"ר הגאון ר' יונה ראם שליט"א שבירושלים לפני כשמונים שנה בקושי ידעו הלכות תרו"מ, היות וכמעט כל הפירות והירקות היו אז מיבול נכרי שלא נהגו בזה תרו"מ, עד שהתחילו לגדל גם היהודים בשוב החדש. או במשך הגלות שהיו תקופות שכמעט ולא היו יהודים בארץ ישראל האם לא נקיים ח"ו מצוות התלויות בארץ???

אנחנו לא יהודים מסורתיים בלבד, אנחנו יהודים, חרדים לדבר ה'. ומה שמביאים בשם הבית הלוי אינו מדויק כלל. "וברוך המקום שנתן עולמו לשומרים" ויש מכתב בספר של האדמו"ר מרדזין זצ"ל לפני כמאה ועשרים שנה שהכתיב לו "הבית הלוי" בזה הלשון "כבוד מעלתו לא ביאר בדבריו מה זאת מצא לאחר שנשכח אם מציאת הדג או הוצאת צבעו, ורק אחרי אשר כבוד מעלתו יברר זאת. היינו היה בזה דבר הנשכח והוא מצאה אז נהיה מחוייבים לשמוע אליו וללבשו. אכן אם נאמר כי הדג היה במציאות וגם הוצאת צבעו היה ידוע בכל זמן מהזמנים שעברו עלינו מעת שפסקה התכלת מישראל. ועל כל זה לא לבשו אבותינו, הרי הוא כאילו יש לנו בקבלה ומסורה מאבותינו כי זה הדג וצבעו אינו החלזון והתכלת אף שהוא בכל הסימנים שסימנו בו חז"ל. כי אפילו נרבה כחול ראיות לא יועילו נגד הקבלה והמסורה, ורק אחרי אשר יברר לנו כי דג זה ומלאכת צבעו נפסק ונשכח מציאותו וידעיתו, בשום זמן מהזמנים שנפסקה בזה הקבלה אזי יהיה לנו דברי ההלכה לראיה ע"כ דבריו שיחיה.

הרי שבבית הלוי מבואר להיפך בדיוק, שלא צריך מסורת, אלא רק שלא תהא מסורת שזה לא החלזון. וזה כמובן מאליו שלא שייך הפרפורה שיש לנו במסורת שהוא החלזון, ואנו יודעים איך נפסקה בו הצביעה עי"ד המלכות רומי כמבואר בגמ' סנהדרין יב. וברמב"ן "פרשת תצוה". וכחמש מאות שנה שנפסקה צביעתו לגמרי גם מהגויים, וכן כמה אחרונים כתבו שהוא התכלת.

והביא לי ראייה הרב נחום נבנצאל שליט"א שהרי הבית הלוי עצמו בסימן מ' סובר שללבוש ציצית לבן בלבד [כמו שהיה לנו לדאבונינו – מעל אלף שנה] יש בזה איסור של "בל תגרע" במה שאינו מקיים מ"ע דתכלת, ומדוע אנו כן לובשים במיוחד בגד של ארבע כנפות כדי לקיים מצוות ציצית ומברכים עליה. מסביר הבית הלוי שהוא מפני שעשה של קיום מצוות ציצית דוחה ל"ת של "בל תגרע" יעו"ש, א"כ לדבריו פשיטא שאין שייך לומר שהיות ואין לנו מסורת במצוות תכלת נעבור גם על איסורים – ל"ת, וז"פ. ואינו צריך כלל לראיה.

האם אנחנו מסופקים מהו הגוון של השמים – והים – או מהם הסממנים?

ושמעתי מת"ח אחד שטען שהיות ואין אנו יודעים איזה צבע מסויים צריך להיות התכלת האם בהיר כמו הרקיע בצהרים או שמה קצת יותר כהה כמו צבע הים, הרי אין בידינו לקיים מצוות התכלת.

וסמך על דברי הרמב"ם "שצריך שתהיה צביעתה צביעה ידועה". וכן על דבריו בפירוש המשנה ריש פרק התכלת "לפי שאין אנו יודעים לצבעו".

ודבריו אינם נכונים בזה כלל, שהרי הם חצי משפט ברמב"ם בלי לסיימו. וז"ל הרמב"ם צריך שתהא צביעתה צביעה ידועה שעומדת ביפיה ולא תשתנה וכל שלא נצבע באותה הצביעה פסול לציצית אע"פ שהוא כעין הרקיע וכו' הרי בהדיא שאין המניע מחמת חוזה-התכלת כלל אלא אך ורק מחמת שצריך צבע עמיד שעומד ביפיה ולא תשתנה. וזה הכוונה "צביעה ידועה".

וכן בפירוש המשנה לרמב"ם "ואינו נמצא בידינו היום – לפי שאין אנו יודעים לצבעו – שאין כל מין תכלת בצמר נקרא תכלת אלא "תכלת ידועה" שא"א לעשותה היום ועל כן אנו עושים בלבן לבדו עכ"ל. הרי בהדיא שהבעיה היא "שאינו נמצא בידינו היום".

וא"כ איך כתב הרמב"ם לפי שאין אנו יודעים לצבעו. הרי אינו נמצא בידינו היום [החלזון] וא"כ פשיטא שלא נדע לצבוע בצבע שאינו לפנינו היום. ועו"ק איך כתב בטעם הזה – שאין כל מין תכלת וכו' אלא "תכלת ידועה". [והוא מילה מקבילה לדברי הרמב"ם לעיל "צביעה ידועה"] הרי לכא' לא נדבקת כלל, מילה אחת לרעותה, ולא נדבק משפט לחבירו.

ובפשט האמיתי בשיטת הרמב"ם עיין לעיל [בעמוד 61] ולא אכפול שוב, והכל מתיישב כמין חומר, וכן מוכח מדברי בנו של הרמב"ם, ר' אברהם בן הרמב"ם שמבאר שאין אנו יודעים את החלזון המסויים שצובע התכלת כי נשכחה מאיתנו ידיעת הדג הזה במשך הדורות האחרונים [איזה חלזון – הוא זה שמוציא את התכלת, כי ודאי שידע מהו חלזון] וקורא לזה חוסר ידיעת הצבע. ואח"כ מסיים וכאשר ימצא התכלת וכו'. הרי להדיא שכל הבעיה היא חוסר ידיעת הדג והיא המכונה חוסר ידיעת הצבע. ואין בזה שום סתירה כלל, וכמו שפירש הגרי"ז לעיל [עמ' 61] והרי להדיא ששיטת הרמב"ם ובנו אחת היא, ולא יתכן שלרמב"ם לא ידע מהו החלזון כלל? "ואינו נמצא בידינו היום". "לפי שאינה מצויה בכל מקום – ולא בכל זמן – מפני הצבע שאמרנו" (סוף פ"ב). ולבנו ר' אברהם היה כמה חלזונות שצובעים תכלת, ורק לא ידע איזה מהם הוא הכשר... ועוד דא"כ איך ימצא התכלת...

ועוד שהרי לשיטת הרמב"ם ובנו שכל צבע שעמיד לעולם כשר. אז בקל יכול לבדוק... שהרי הסממנים מפורשים בגמ' איך מורידים את הקלא אילן.

מסקנת הדברים: שזהו פשיטא שכל שעושה גוון תכלת שדומה לרקיע – ולים. וכל מה שביניהם, הרי יצא ידי מצוה בוודאי מהחלזון שהרי חז"ל לימדונו שזהו הגוון, ולא נאמרה לנו שום הלכות נוספות בזה, (כמו שנאמרו במראות הדם או במראות נגעים) וכן משמע בגמ' מנחות מג. שאיפריד חזותא וזה מילתא דפשיטא שכל צבע שהוא בעולם אפשר לעשותו יותר בהיר ויותר כהה, בכמות התערובת והצביעה. ואם מפורש בראשונים כולם שהמצווה נוהגת בזה"ז גם לאחר שמאות שנה נשתכחה מאיתנו הרי ע"כ כמשכ"ל...

וכן אין שום דין איזה סממנין לקח. ואיזה לא לקחת. כי אין "מצוות
– נתינת סממנין". וכמו שכתוב ברמב"ם פ"ב ה"ב "כדרך שהצבעין
עושים" כמו הקמניא – וכיוצא בזה.

ובמיוחד לאחר שנתגלה בעזה"י התכלת־הפרפורה־האמיתי, הרי
שאנו יודעים שאין הסממנין הללו מיני צבעים אחרים, אלא כל
הצבע הוא אך ורק מהחלזון־הפרפורה, והסממנים ממיסים אותו,
ועושים לו חיזור – למצב הקודם לפני שהתחמצן.

וכן שהצמר יהיה "מקבל" את הצבע היטב, ולכן שפיר עבדין לשיטת
כל הראשונים בזה רש"י ותוס' והרמב"ם.

[ונודע לנו היום שיש כמה אפשרויות בזה, אבל התוצאה – הצבע הוא אותו
הדבר בכולם].

ואין שום סיבה להמציא "חומרות מתחת־לאדמה" – כדי לבטל
מ"ע

סיכום הדברים

יש לפנינו חלזון - שבלול, תולעת עם נרתיק, שצובע תכלת כרקיע, ונקרא פרפירא עד היום, כלשון חז"ל, ודומה לאחיו התאום - קלא אילן אפילו במולקולות שלו, והוא צבע טבעי עמיד ביותר, שידוע עליו שהיה משמש לבגדי מלכות, שהיה יקר כזהב, וכן ידוע בפרוטרוט שהיה עליו גזירת מלכות, כשם שהיה על התכלת, [וכנראה שאנו אולי גם יודעים, בגמ' - ובמציאות, שרומי היא שגזרה] ובחז"ל מוכח שאין חלזון פסול, ונמצא בדי תכלת עתיקים מאד, שברור שנצבעו בפרפורא הזאת, וכן מקום מציאותו לרוב בארץ ישראל, הוא מצור ועד חיפה, כמפורש בתנ"ך ובחז"ל בהרבה מקומות - ולהבדיל: גם החלזון הפרפורא, בערימות ענק נמצא שם בקונכיות במציאות לעינינו,

הרי זה בוודאי תכלת ואין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות, (שמעתי מחכם אחד, שזה לא מאה אחוז, אלא מיליון אחוז)

וק"ו שהיות וזה רק נפ"מ לחומרא ולא לקולא, ומ"ע שכל רגע ורגע, בוודאי שצריך ללבוש את התכלת. ותו לא מידי.

"ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת"

עלון המפורסם "נר לשולחן שבת" בפרשת ויקהל פקודי (גליון מס' 602)

"כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה'... ותכלת וארגמן"

יצור צבע הארגמן היה התעשייה השנייה בחשיבותה בתעשיות החוף העתיקות באזורנו, רוב הצבעים הטבעיים איבדו את הברק הטבעי שלהם, אחרי חשיפה ממושכת לאור השמש או במים, רק צבע אחד שהיה זוהר במקורו, נשאר כך לאחר זמן רב, והוא צבע הארגמן,

מן הצבע שהופק מהקונכיות היה ניתן להפיק צבעים בגוונים רבים,

מסגול ועד תכלת.

כדי לצבוע גלימה אחת בארגמן, נדרשו יותר ממיליון חלזונות, לכן רק עשירים אצילים ומלכים יכלו להרשות לעצמם להתהדר בגלימות כאלה, בקיסרות רומי היו חוקים מפורשים על רוחב סרט הארגמן בבגד, לכל מעמד בסנט ובממשל היה רוחב שונה של הסרט בבגדו.

קילו ארגמן היה שווה כעשרים קילו זהב!!! בשל מחירו היו מזייפים אותו, לדוגמא, בדי הארגמן שגילו החוקרים במערות קומראן היו זיוף... חיקוי, כנראה עשוי מחרקים, על מחירו הגבוה של הארגמן, מעידה העובדה שעד היום בכל רחבי המזרח התיכון ישנם רק שלשה אתרים בהם נמצאו חלקי אריג הצבועים בו, בערים העשירות תדמור ודורא קטעי גלימות, ובמצודת עין בוקק חוטי ארגמן!

עקבות לתעשיית הארגמן התגלו גם בישובים קטנים, ואפילו ביצור ביתי,

לכל אורך החוף הצפוני בארץ ובלבנון נמצאו כמויות עצומות של קונכיות ריקות, בריכות צביעה, ואפילו סימני צבע בכדים, לדוגמא, ליד בית צבעים אחד מצאו מרבץ של קונכיות- שלוש מטר גובהו, רוחבו עשרים וחמש מטר ואורכו כמאה מטר!

תהליך הצביעה נזקק למים רבים, מלוחים ומתוקים שזרמו באופן מבוקר במערכת מתוכננת היטב של בריכות, המקום המתאים לכך היה חוף ים סלעי ושטוח, בסמוך לנחל או מעיין. על חוכמתם של הראשונים, מעידה העובדה שאפילו כיום רבים מן הפרטים של תהליך עשיית הארגמן עודם בחזקת מסתורין: איך צדו את המיליארדים של החלזונות הללו? איך החזיקו אותם בחיים?

איך יצרו את הגוונים השונים?

איך הצליחו להרבות אותם בשבי? ועוד חידות! לדוגמא, את העובדה כי מרכיב עיקרי בצבע הארגמן היה הברוס, גילו אך ורק לפני כמאה שנה, בשנת תרס"ו ! (נלקט מספרי היסטוריה מפורסמים, על כלכלת ימי הביניים העתיקים)

משל: למי שיש להם סבא מיליונר שהיה בשותפות עם גויים, ומת הסבא, ולא ידוע ליורשים היכן כסף הירושה, בוודאי ירוצו לתחקר את הגויים השותפים היטב היכן כספם... אך למי שנדמה להם שהסבא הוריש רק חובות בלבד, לא יטרחו הנכדים לחפש בגויים כלל...

וכן גם להלכה, מי שמבין את הערך הענק של מצוות עשה של התכלת, שהייתה לנו עם הגויים "כביכול" בשותפות [לבגדי המלכות שלהם] שגוי נאמן במסיה לפי תומו, וכן באומן לא מרע אומנתו וכיו"ב.

**"את האלוקים ירא
ואת מצותיו שמור
כי זה כל האדם"**

ושמעתי טענה (שלדעתי היא אולי איוולת) שאומרים שהיות והחת"ס הנהיג לשמור בדביקות על המנהגים, וקבע "שחדש אסור מן התורה" א"כ אסור לעשות מצוה חדשה, ואפילו אם יבוא אליהו בזה"ז, ויעיד שהפרפורא היא התכלת, לא נלבש.

מספרים: שבחור ישיבה בחו"ל הגיע לבית הוריו ובקש מהם שהוא מעוניין להתחיל ולשמור על איסור בקמח שנעשה בתבואה "חדש", היות וכידוע בחו"ל הרבה מקילים בזה, בשעת הדחק, ומסתמכים על שיטת הב"ח.

אז אביו צעק עליו ואמר לו "חדש אסור מן התורה".

מצוות עשה של תכלת בציצית שמזכירים אותה פעמיים כל יום, ונוהגת גם בזמן הזה כמבואר בכל הפוסקים, איננה כלולה באיסור "חדש", גם אם נאבדה בגזירת מלכות מאתנו, יותר מאלף שנה.

ושמעתי טענה (שלדעתי היא אולי גם איוולת) שאומרים שהיות והרבי שלי זצ"ל לא הלך עם תכלת, אז גם אני לא יכול ללכת.

מספרים: על יהודי חרדי שהיה עובד "בבית המטבחים", והנה הגיעו גדולי הרבנים ואמרו שיש בעיה רצינית של תערובת "בכורות" שאסור לשחטם, היות ובקיבוצים לא מכרו את אמותיהם לגוי כשהיו מבכירות.

ענה להם אותו היהודי, אותי המצווה הזו לא מעניינת, כיון שאני שמעתי את "רבי זצ"ל" מדבר על הרבה עבירות ומצוות, ועל "הבכורות" מעולם לא שמעתי.

מציאת התכלת החילזון הפרפורא מורקס הנ"ל, התגלתה אך ורק לפני כשלושים שנה.

ספר זה - אין לו שום קשר - להשקפה.
 ספר זה - אין לו שום קשר - לפוליטיקה.
 ספר זה - אין לו שום קשר - לקנאות.
 ספר זה - אין לו שום קשר - לציונות.
 ספר זה - אין לו שום קשר - ל"חומרות".
 ספר זה - אין לו שום קשר - לאיסור "חדש".
 ספר זה - אין לו שום קשר - לגדלותם העצומה של רבותינו החיים
 אתנו, ושאינם כבר עמנו.

אך ספר זה - כן יש לו קשר-הדוק

לנסות ולברר אך ורק לגופן של דברים, מהסוגיא בגמרא,
 ומהראשונים והאחרונים ומהפוסקים, ומהמציאות, כדרכה של
 תורה.

האם ייתכן שנמצא - חלזון - תכלת ???

האם הזיהוי הוא וודאי ???

האם שייך לקיים סוף סוף את מצות תכלת למעשה ???

**"אשר עשה האלוקים את האדם ישר
 והמה ... בקשו חשבונות רבים"**

דע מה שתשיב

מכתב הגר"א מן שליט"א מדברי רבינו הגר"ח קנייבסקי שליט"א

וזה ה' עשר נשא ? טו/ו תל"ה

עלה לשלשתי ק"ה
 מתח' הער"ה קנייבסקי שליט"א
 וביצי' הר"ה היזאן וכו' ...
 ערך בק"ה תלמידי צי"ת וכו'
 בק"ה היזאן וכו' וכו' וכו'
 לתלמידי וכו' וכו' וכו'
 למ"ר, שנתה נחמד' / מוקד' /
 צ"ה חפ"ס וכו' וכו' וכו'
 וכו' תלמידי צי"ת
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'

תלמידי וכו' וכו' וכו'
 ערך בק"ה וכו' וכו' וכו'
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'

דוגמא של החוק של רומי בעת העתיקה

אנתיק כלשונו את החוק הרומי (ביזנטי):

"FECUNDAE ATQUE DISTRAHENDAE PURPURAE VEL IN LANA QUAE
BLATTA VEL OXYBLATTA ATQUE HYACINTHA DICITUR,
SIN AUTEM .FACULTATUM NULLUS POSSIT HABERE PRIVATUS
ALIQUIS SUPRA DICTI MURICIS VELLUS VENDIDENDENT, FORTUNARUM
SE SUARUM ET CAPITIS SCIAT SUBITEM ESSE DISCRIMEN"

(Corpus Iuris Civilis, Vol 2, Codex Iustinianus 4:40:1).

ת אחרך וישראל - קכד (שנה כא ד) קובץ עמוד מט 146חוזרפס ע"י תכנת אוצר התכמה

שנה כא גליון ד (קכד) _____ קמט (תרגום)

תרגום: "איך רשות לשום אדם פרטי לפרק את הפורפורה הפורה, הן בחוץ משי הן בחור
צמר, הנקרא "בלאטא" [ארגמן], "אוקסיבלאטא" [ארגמן חזק], וגם "קניטא" [כחול]. כרם,
אם משהו בכל זאת ימכור את הגידה של המורקס הנ"ל, שידע לו שממונו וראשו יועמד
לדין מיד".

עדות אישית

[מכותב החוברת]

ראיתי בעיניי איך צדנו את החלזון שנקרא פרפורה - ארגמן קהה קוצים, בצפון הארץ "בחוף דור" צפונית קצת "לזכרון יעקב" ודרומית לחיפה, כעשרה חלזונות. (וגם הייתה שם קונכייה אחת של החלזון הארגמן - חד קוצי).

וראיתי שמהחלזונות של הפרפורה - ארגמן קהה קוצים הנ"ל, יוצא ממנו צבע סגול וגם צבע כחול - ותכלת.

שמעתי באוזניי את הרב טייטלבוים שליט"א מירושלים שמעיד על עצמו שמהארגמן קהה הקוצים צבע צמר רק ע"י חומריים טבעיים כמפורט להלן, בצבע כחול ותכלת.

ומעיד ששם 5 גרם מדם החלזון, (שנמצא על גב החלזון) וליטר מים רותחים, 60 גרם דבש, ו- 40 גרם סיד לבנייה, והרתיח כרבע שעה. ונהפך הצבע, ונעשה חיזור, לחום כהה ואדום כהה, ושם את הצמר ביורה, ושמו את היורה בשמש למשך שלושת רבעי השעה, ויצא צבע כחול יפה מאד. **וגם הראה לי בעיניי.**

(אם שמים הרבה צבע, וקצת צמר, יוצא כחול כהה.
ואם שמים הרבה צמר על קצת צבע, יוצא תכלת בהיר)
(ואם לא שמים בשמש, יוצא סגול)

וכן שמעתי באוזניי את הרב לבנון שליט"א ממודיעין עילית, שהעיד על עצמו, שהוציא בחומריים טבעיים בלבד, מהפרפורה - ארגמן קהה קוצים, ויצר תסיסה בדבש וגלקוזה, ושם בשמש, וצבע ממנו תכלת.

ראיתי איך הרב יר"ש ר' יוסף ויספיש שליט"א מעמנואל, לקח [מהדס] מהצבע שיוצא מהארגמן קהה הקוצים, בבקבוק, והיה צבעו של הנוזל - סגול כהה מאד, קרוב לשחור. (אולי זה כוונת הרמב"ם)

ושם כדי ליצור חיזור, סודה קוסטית, ודיטיונית, [חומר כמו גפרית שמלבין צמר, ואפשר לדבריו גם לעשות במלבין הצמר הרגיל] ונהפך הנוזל להיות צהוב.

וכדי "לאזן" את החריפות שלא ישרוף את הצמר, שם חומצת לימון, [ואפשר לדבריו גם בחומץ רגיל] ומדד במד PH [נראה כמו מד חום] כדי שייצא לרמת החומצה הנכונה, וחילק לשני כוסות.

כוס אחד שם בשמש שלוש דקות, ואח"כ השרה את הצמר וכשחשפו לאוויר מיד נתחמצן, ולאחר זמן קצר ביותר יצא ממנו הצמר בצבע **התכלת**.

כוס שנייה השאיר בחדר ושרה הצמר וכשנחשף לאוויר יצא ממנו **סגול**. וזה פלאי פלאות. [תמונה בסוף]

לאחר שאנחנו יודעים בוודאות, שאפשר לעשות את החיזור עי"ד סממניים טבעיים לגמרי שהיו בימי קדם, אי"כ לענ"ד **בוודאי** שאין שום סיבה שלא לעשותם באמצעים החריפים שיש היום.

כי אין בחומרים הנ"ל **שום צבע כלל** וגם לא נשאר מהם בבגד לאחר הצביעה כלום, אלא רק הם ממיסים את דם החלזון כדי שיוכלו לצבוע ממנו, ובלי הסממנים אינו צובע כלל, לא סגול - ולא כחול תכלת.

(והיה לו גם בתרמילו גם דם צבע שהתייבש, שנראה ממש שחור כחתיכות פחם)

ולהבדיל ראיתי מצגת [בהסרטה] של גוי מומחה לצביעה עתיקה, **שמסית לפי תומו** שמשחזר בהרחבה מאד, איך צבעו פעם המלכים ואנשי האצולה בגדיהם בצבע ארגמן - סגול, בחלזון הנ"ל - בארגמן קהה הקוצים.

וזה תיאורו (את"ד) לאחר שפצעו את הקונכייה של החלזון עם פטיש, ופצעו את החלזון, עשו את התסיסה עי"ד הבשר עצמו של החלזונות

כשמרקיבים, והוסיפו לזה מים רותחים ועפצים מעצים, והשאירו את התערובת סמוך לאש כעשרה ימים כדי שיתסוס.

ואח"כ נהפך לנוזל דומה לצהבהב.

ומדגיש הגוי שחייבים להיזהר מאד לעשות את כל התהליך בחושך, ולכסות היורה, כי אם עושים את התהליך באור, יוצא הצבע האדום מהסגול, ונשאר רק צבע כחול.

כי צבע סגול הוא מורכב מאדום וכחול יחדיו.

(ובהמשך התהליך, מספר הגוי שהיה טועם מקצועי מיוחד שהיה ממש טועם בפיו את הצבע שיוצא מהחלזון, האם הוא חומצי מדי, ואז היה הטעם חמצמצ, או שהוא בסיסי ואז טועם חלקלק.

ולפי"ז יובן נפלא, מדוע הגמ' קראה טעימה לבדיקה שעושים ע"י הצמר לניסוי, שהמנהג הגויים שהיו טועמים ממש בפה, ולכן נקרא טעימה, ורק לנו היהודים אסור היות והוא שרץ המים, ואכמ"ל)

כיום מביאים את הצבע או עיי"ד דם מיובש [כמו קפה] או עיי"ד הקפאת הדם, כי אחרת הוא מסריח ביותר.

ולסיום: ברכות והכרת טובה מעומק הלב, להרב בורנשטיין על מחקרו הנפלא, והרב העניו אליהו טבגר שליט"א ממודיעין עילית, מחזירי התכלת לישראל. ולדודי היקר רודף צדקה וחסד הרב עמיחי טופורוביץ שליט"א שהקדיש לי הרבה זמן וסבלנות ללמד אותי מצוה חשובה זו [לולי הוא, הייתי מתחמק (כמו כולם) ואומר שמסתמא יש ת"ח בקיאין בדבר - ומומחין גדולים שלמדו את הנושא. ולתדהמתי לאחר שבדקתי את הנושא היטב וכתבתי את הספר והבאתי לכמה מגדולי הדור — נבהלתי, חלקם מחמת זקנה מופלגת אמרו שאינם בכושר טכני אפילו לשמוע מקצת מהדברים... **ורובם** המכריע כמעט שלא שמעו את הנושא מעולם... ורק ידעו שקיים כזה דבר]. ולכל המסייעים על ידם במסירות נפש.

וברוך המקום ברוך הוא - שהשיב האבידה לישראל

יש להיזהר

[1] מדין הגמ' יש להיזהר מאד שלא יתערב מהצבע של הבדיקה לתוך היורה חזרה, או מהצמר של הבדיקה אסור לקחת לציצית, דהוי שלא לשמה.

(אך לכא' יש להתיר להשים ביורה עצמה מד שמודד חומצה (המכונה PH) (נראה כמו מד חום - מזכוכית או מפלסטיק) כדי לבדוק את רמת החומציות, ואינו פוסל את היורה, היות ולא צבע שום דבר אחר, ודמי לכף שבוחרים בו את היורה, ומ"מ יש להחמיר).

[2] יש להקפיד לפי רש"י לצבוע בצבע שביורה לשם ציצית רק פעם אחת, ולא פעם שניה, דהוי צבע שני, ובעיני "כליל תכלת". והתוס' שם חולק על הרש"י ואומר שאפשר לצבוע באותה יורה לשמה, אפילו מאה פעמים. וברמב"ם נראה כהתוס'.

[3] יש להקפיד כל פעם לפני הצביעה לומר בפה "לשם מצוות ציצית" וכמו שמקפידים מאד בכל הדברים שצריכים לשמה.

**ניתן לקנות טלית גדול – וטלית קטן
מכל הסוגים,**

מוכנים – עם התכלת.

בקו-התכלת טל': 0799100065

עם על השיטות וההידורים והכריכות.

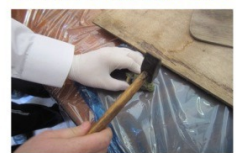
חלזונות הפרפורא קהה קוצים

פרפורא ארגמן חד קוצי

פרפורא אדומת הפה
צובע אדום

חלזון לאחר פציעתו

חלזון שניקו
את הפסולת מעליו

תהליך פציעתו

תהליך צביעתו

בעיניי ראיתי-אצלי בבית
ראה עדות אישית (עמ' 55)

איסוף דמו

לאחר הבישול ביורה עם הסממנים נהפך הדם לנוזל צהוב
שממנו אפשר לצבוע בו.
ואם נחשף במהלך הצביעה לשמש נצבע ממנו תכלת.
לאחר זמן מועט שמתחמצן באויר.
ואם לא נחשף לשמש נצבע סגול.

דג הדיונן - רדזין

קלא אילן

INDIGO

מטבע צורי מתקופת הקיסר אלאגבאלוס.
על צידו האחד (בתמונה, צד ימין), מוצג
צמד שוורים ומימין קונכיית ארגמן.

מטבעות עתיקות מצור
ועליהן צורת הפרפרא

בדים עתיקים מאד שנמצאו בארכיאולוגיה
ובבדיקות מעבדה נמצא שהם מהחילזון הפרפרא.
וכן הצבע הסגול והכחול מאותו החלזון

ערימות ענק עתיקות באזור צור
של קונכיית של הפרפרא
שבורות במקום הצבע

תכלת וארגמן לבושם
ציור מפורסם של מלך קרל הגדול עם בנו לואי
מלכי צרפת לפני כאלף ומאתים שנה לבושי תכלת